

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα σπουδών στη
Χρηματοοικονομική Ανάλυση

Η ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ
ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ
ΚΑΙ
ΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ ΠΡΟΛΗΠΤΙΚΗΣ
ΕΠΟΠΤΕΙΑΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Αριστείδης Τσαλκαμάς

Δεκέμβριος 2002

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η έννοια της επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων είναι από τις πλέον σημαντικές για τη λειτουργία τους. Με τα ίδια κεφάλαια μπορούν να καλυφθούν ενδεχόμενες ζημιές που πιθανόν να προκύψουν ιδιαίτερα τα πρώτα χρόνια της δραστηριότητας της Τράπεζας, αλλά και σε κάθε χρονική περίοδο, λόγω συγκεκριμένων επιλογών και αποφάσεων που αφορούν την πιστωτική και επενδυτική πολιτική του πιστωτικού ιδρύματος.

Ακόμη η επάρκεια των κεφαλαίων αποτελεί, τόσο για τις εποπτικές Αρχές, όσο και για την αγορά, ένα δείκτη σταθερότητας που διασφαλίζει την Τράπεζα στα θέματα της ρευστότητας, της φερεγγυότητας και της εμπιστοσύνης του κοινού σ' αυτή.

Για τους λόγους αυτούς το θέμα της επάρκειας των κεφαλαίων αποτελεί, σε παγκόσμιο επίπεδο, ένα από τα κύρια αντικείμενα, αν όχι το κυριότερο, του ελέγχου και της εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων που επιτελείται από τις Κεντρικές Τράπεζες ή τις αρμόδιες νομισματικές Αρχές. Τα τελευταία μάλιστα χρόνια, η εποπτεία απέκτησε μεγάλη σπουδαιότητα, λόγω της απελευθέρωσης των κεφαλαίων και της διεθνοποίησης των τραπεζικών εργασιών. Το νέο περιβάλλον που ήδη έχει αρχίσει να διαμορφώνεται καθιστά αναγκαίους τους διαρκείς ελέγχους της κεφαλαιακής επάρκειας, γιατί πλέον οι κίνδυνοι στους οποίους εκτίθενται οι Τράπεζες, πιστωτικοί, αγοράς, λειτουργικοί, κλπ., είναι πολλοί και πιθανοί.

Γενικά, η Τραπεζική εποπτεία στον τομέα αυτό συνίσταται στην θέσπιση ομοιόμορφων κανόνων από Αρχές θεσμικού χαρακτήρα, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση ή από Αρχές μη θεσμικού χαρακτήρα, όπως η Επιτροπή της Βασιλείας. Ακολουθεί η ενσωμάτωση των κανόνων αυτών στο εσωτερικό δίκαιο κάθε χώρας.

Οι κανόνες που προτείνονται εφαρμόζονται από ένα μεγάλο αριθμό χωρών παγκοσμίως και αυτό είναι ένα δείγμα για τις προσπάθειες που έχουν αναληφθεί, ώστε το τραπεζικό σύστημα να λειτουργεί με σταθερότητα και με μείωση σε ελάχιστο επίπεδο ή με εξουδετέρωση των κινδύνων που αντιμετωπίζει, διασφαλίζοντας με αυτόν τον τρόπο την εμπιστοσύνη των συναλλασσομένων.

Αξίζει να τονισθεί ότι οι προσπάθειες στον τομέα της εποπτείας είναι συνεχείς και προσαρμόζονται διαρκώς στα νέα δεδομένα των διεθνών χρηματοοικονομικών συνθηκών.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Με τη μελέτη αυτή γίνεται μια προσπάθεια συστηματικής καταγραφής των θεμάτων που αφορούν την επάρκεια των κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων, σύμφωνα με τους κανόνες της επιτροπής της Βασιλείας όπως καθιερώθηκαν αρχικά και ισχύουν μέχρι σήμερα, καθώς και σύμφωνα με τις αναθεωρητικές προτάσεις που προβλέπεται να ισχύσουν από το 2006.

Στο πρώτο κεφάλαιο εξετάζεται η δομή, η διάρθρωση και τα χαρακτηριστικά του Τραπεζικού συστήματος στην Ελλάδα, καθώς επίσης και η συγκρότηση του συστήματος των Ευρωπαϊκών Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ) στο πλαίσιο της σχετικής νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύονται τα θέματα της εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων με την παράθεση αρχικά των εξελίξεων μέχρι το Αρχικό Σύμφωνο της Βασιλείας και ακολούθως τον προσδιορισμό των αρμοδιοτήτων των «Αρμοδίων Αρχών» στα σχετικά θέματα, τόσο για τα ημεδαπά όσο και στα αλλοδαπά πιστωτικά ιδρύματα.

Στο τρίτο κεφάλαιο παρατίθενται οι κανόνες για την κεφαλαιακή επάρκεια, προσδιορίζεται η έννοια του Συντελεστή Φερεγγυότητας και αναλύονται οι έννοιες των ιδίων κεφαλαίων, των συντελεστών στάθμισης των στοιχείων για τον πιστωτικό κίνδυνο, καθώς και του οικονομικού και του εποπτικού κεφαλαίου. Τέλος παρατίθεται παράδειγμα υπολογισμού του Συντελεστή Φερεγγυότητας για το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναφέρονται οι κατηγορίες των κινδύνων που αντιμετωπίζουν τα πιστωτικά ιδρύματα, όπως αυτοί προσδιορίζονται στην αναθεωρημένη συμφωνία (κίνδυνοι αγοράς) όπως ισχύει σήμερα. Επίσης αναλύονται οι μέθοδοι της ποσοτικής μέτρησης των ανωτέρω κινδύνων. {Μέθοδος εσωτερικών μοντέλων, VAR τυποποιημένη μέθοδος}.

Στο πέμπτο κεφάλαιο αναλύονται θέματα αναφορικά με τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα και στο έκτο γίνεται μια προσέγγιση υπολογισμού του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας με την ποσοτική εκτίμηση όλων των κινδύνων.

Στο έβδομο κεφάλαιο παρατίθενται οι νέες προτάσεις της επιτροπής της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια που προβλέπεται να ισχύσουν από το 2006. Με τις νέες προτάσεις εισάγεται η έννοια του λειτουργικού κινδύνου ο οποίος πρέπει να μετρηθεί ποσοτικά για τον υπολογισμό του δείκτη. Οι προτάσεις βασίζονται σε τρεις αλληλένδετους πυλώνες που αφορούν: - τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις, τις διαδικασίες του ελέγχου εκ μέρους των Αρχών και στην ενίσχυση της πειθαρχίας για τους συγκεκριμένους κανόνες. Με τις νέες προτάσεις καθορίζονται νέοι τρόποι εκτίμησης των κινδύνων με βάση τις αξιολογήσεις της πιστοληπτικής ικανότητας που πραγματοποιούν αναγνωρισμένοι διεθνείς οργανισμοί.

Στο όγδοο κεφάλαιο παρατίθεται μία συνολική κριτική, σύμφωνα με τις διεθνείς επιστημονικές απόψεις, για το ισχύον σύμφωνο και για τις νέες προτάσεις της επιτροπής.

Αριστείδης Τσαλκαμάς
Δεκέμβριος 2002

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

- Πρόλογος
- Εισαγωγή

1. ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ **Σελίδες 5 - 12**

- 1.1 Γενικά 1.2 Οι στόχοι της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη λειτουργία των Τραπεζών 1.3 Το νομοθετικό πλαίσιο της Ε.Ε. για τη λειτουργία των Τραπεζών 1.4 Η συγκρότηση του Τραπεζικού συστήματος 1.5 Εξαγορές συγχωνεύσεις 1.6 Διεθνείς δραστηριότητες, Επεκτάσεις στα Βαλκάνια 1.7 Μεριδία αγοράς 1.8 Μέγεθος 1.9 Βασικά οικονομικά στοιχεία ελληνικών Τραπεζών 1.10 Κεφαλαιακή επάρκεια 1.11 Η ευρύτερη έννοια της εποπτείας 1.12 Το σύστημα των Ευρωπαϊκών Κεντρικών Τραπεζών

2. ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ **Σελίδες 13 - 18**

- 2.1 Η επιτροπή της Βασιλείας 2.2 Οι εξελίξεις μέχρι το Αρχικό Σύμφωνο της Βασιλείας 2.3 Η εποπτεία στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2.4 Έννοια και σκοπός της Εποπτείας – Αρμόδιες αρχές 2.5 Εποπτεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2.6 Εποπτεία υποκαταστημάτων πιστωτικών ιδρυμάτων τρίτων χωρών εκτός της Ε.Ε. 2.7 Προληπτική εποπτεία θυγατρικών πιστωτικών ιδρυμάτων σε ενοποιημένη βάση και λοιπές περιπτώσεις.

3. ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ **Σελίδες 18 - 26**

- 3.1 Οι κανόνες της Επιτροπής της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια 3.2 Το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο για την κεφαλαιακή επάρκεια 3.3 Η επάρκεια των κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων 3.4 Συντελεστής φερεγγυότητας 3.5 Τα ίδια κεφάλαια των πιστωτικών ιδρυμάτων 3.6 Η εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων σε ενοποιημένη βάση 3.7 Εποπτικά και οικονομικά κεφάλαια 3.8 Παράδειγμα υπολογισμού του Συντελεστή Φερεγγυότητας για το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο

4. Η ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ **Σελίδες 27 - 41**

- 4.1 Γενικά 4.2 Οι λοιπές ρυθμίσεις 4.3 Βασικές διακρίσεις τραπεζικών κινδύνων 4.4 Διακρίσεις χαρτοφυλακίου και μέθοδος μέτρησης κινδύνων 4.5 Τα μοντέλα VAR 4.6 Υπολογισμός του VAR 4.7 Η μέθοδος των συστατικών στοιχείων για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής επάρκειας – Building Blocks approach 4.8 Διαδικασία υπολογισμού της κεφαλαιακής απαίτησης με τη μέθοδο των συστατικών στοιχείων 4.8.1 Ειδικός κίνδυνος από αποδόσεις τίτλων 4.8.2 Τρόπος υπολογισμού του Γενικού κινδύνου από θέσεις σε χρεωστικούς τίτλους 4.8.3 Εναλλακτικός υπολογισμός της κεφαλαιακής απαίτησης για κάλυψη έναντι του γενικού κινδύνου με βάση το μέσο σταθμικό δείκτη (Duration based method) 4.8.4 Μέθοδος υπολογισμού κεφαλαιακών απαιτήσεων για γενικό και ειδικό κίνδυνο από συναλλαγές σε μετοχές 4.8.5 Υπολογισμός της κεφαλαιακής απαίτησης έναντι του κινδύνου μεταβολών των τιμών συναλλάγματος. 4.8.6 Οι κανόνες της κεφαλαιακής επάρκειας για τις ανοιχτές θέσεις σε εμπόρευμα 4.8.7 Συμφωνίες REPO ή REVERSE REPO 4.8.8 Ατελείς συναλλαγές και λοιπά ανοίγματα 4.8.9 Κίνδυνος διακανονισμού συναλλαγών

5. ΜΕΓΑΛΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΑΝΟΙΓΜΑΤΑ

Σελίδες 41 - 43

5.1 Παράδειγμα υπολογισμού κεφαλαιακής απαίτησης από μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα

6. ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΔΕΙΚΤΗ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ

Σελίδα 43 - 44

7. Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΣΥΜΦΩΝΟ ΚΑΙ ΟΙ ΝΕΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ

Σελίδες 44 - 53

8. ΟΙ ΝΕΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ

Σελίδες 53 - 57

8.1 Γενικά 8.2 Οι κατευθύνσεις 8.3 Η μέτρηση της κεφαλαιακής επάρκειας 8.4 Δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας 8.5 Μετρήσεις κινδύνων : α) πιστωτικός κίνδυνος β) Λειτουργικός κίνδυνος 8.6 Οι αρμοδιότητες των εποπτικών Αρχών σύμφωνα με τις νέες προτάσεις της Επιτροπής 8.7 Οι υποχρεώσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων 8.8 Συμπεράσματα

9. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ : ΠΙΝΑΚΕΣ 1 - 13

1. ΤΡΑΠΕΖΕΣ – ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

1.1 Γενικά

Το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα λειτουργεί σήμερα σ' ένα απελευθερωμένο περιβάλλον το οποίο διαφέρει ριζικά από αυτό που υφίστατο μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '80. Κυρίαρχο στοιχείο εκείνης της περιόδου ήταν οι διοικητικοί έλεγχοι και περιορισμοί που επέβαλαν οι Αρχές στη λειτουργία των τραπεζών με συνέπεια, τη χαμηλή ανταγωνιστικότητά τους.

Οι σημαντικές εξελίξεις στο χρηματοπιστωτικό τομέα διεθνώς και η υποχρέωση της ενσωμάτωσης της κοινοτικής νομοθεσίας στο Εθνικό Δίκαιο, είχαν ως αποτέλεσμα την σταδιακή άρση των περιορισμών.

Η έννοια της απελευθέρωσης έχει τα εξής βασικά χαρακτηριστικά:

- Την άρση των κάθε φύσεως περιορισμών στην κίνηση των κεφαλαίων
- Την απελευθέρωση των επιτοκίων καταθέσεων και χορηγήσεων
- Την κατάργηση των επιδοτήσεων του επιτοκίου για ορισμένες τραπεζικές χρηματοδοτήσεις
- Την κατάργηση των υποχρεώσεων των τραπεζών για επένδυση σε κρατικούς τίτλους
- Τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου των αγορών χρήματος και κεφαλαίου
- Την ενίσχυση του εποπτικού ρόλου της Κεντρικής Τράπεζας για τον έλεγχο της λειτουργίας των τραπεζών.

Εξάλλου μια σειρά μέτρων που λήφθηκαν στον ευρύτερο χρηματοπιστωτικό χώρο, όπως ο εκσυγχρονισμός του χρηματιστηρίου, η λειτουργία της αγοράς παραγώγων, η καθιέρωση σύγχρονων συστημάτων πληρωμών, η ανάπτυξη της αγοράς ομολόγων, η εποπτεία και ο έλεγχος των πιστωτικών ιδρυμάτων με σύγχρονους κανόνες, κλπ. δημιούργησαν ένα καλύτερο και πιο ανταγωνιστικό περιβάλλον για τις τράπεζες. Η εισαγωγή του ΕΥΡΩ και οι εξελίξεις στον τομέα της πληροφορικής και των επικοινωνιών ανέπτυξαν ραγδαία τις διασυννοριακές συναλλαγές στην κίνηση των κεφαλαίων και συνέβαλαν στην ανάπτυξη των υπηρεσιών διαχείρισης χαρτοφυλακίου και γενικά στην διεθνοποίηση των τραπεζικών εργασιών.

Ειδικά η συμμετοχή της Ελλάδος στην ΟΝΕ και η εισαγωγή του ΕΥΡΩ κατέστησε αναγκαίες τις διαρθρωτικές αλλαγές των τραπεζών, επειδή ενισχύει το φαινόμενο της αποδιαμεσολάβησης, λόγω των δυνατοτήτων που παρέχονται από την κεφαλαιαγορά για εύκολη άντληση κεφαλαίων και ακόμη, λόγω της ανάπτυξης των χρηματοδοτικών εταιριών, όπως τα αμοιβαία κεφάλαια, οι ασφαλιστικοί φορείς κ.α.

Με τα δεδομένα αυτά οι τάσεις που επικρατούν διεθνώς για την τραπεζική λειτουργία συνοψίζονται στην αύξηση των εσόδων των τραπεζών μέσω της παροχής νέων προϊόντων και υπηρεσιών στην διατήρηση και αύξηση των μεριδίων της αγοράς και ακόμη στη μείωση του κόστους της λειτουργίας τους με τη χρήση νέων τεχνολογικών μέσων.

Ένα άλλο χαρακτηριστικό των τάσεων είναι ότι οι τράπεζες θα πρέπει πλέον να διαχειρίζονται κινδύνους οι οποίοι προκύπτουν από τις

διαφοροποιημένες σε σχέση με το παρελθόν δραστηριότητές τους, αλλά κυρίως από την αυξανόμενη μεταβλητότητα των τιμών των επιτοκίων, του συναλλάγματος και των εμπορευμάτων.

Τέλος, όσον αφορά το θέμα της διανομής των τραπεζικών προϊόντων, οι τάσεις που διαμορφώνονται διεθνώς είναι να παρέχονται υπηρεσίες μέσω των ATM 's, του Διαδικτύου και των τηλεφώνων, αν και τα ποσοστά των χρηστών των μέσων αυτών είναι ακόμη χαμηλά στην Ευρώπη (ΕΚΤ, The effects of technology in EU Banking Systems, Ιούνιος 1999). Η τάση που επικρατεί για τα καταστήματα των τραπεζών είναι η μείωση του μεγέθους τους, η στελέχωσή τους με ολιγομελές προσωπικό και η απελευθέρωσή τους από υποστηρικτικές εργασίες που θα εκτελούνται κεντρικά. Το άριστο μέγεθος του δικτύου αποτελεί θέμα στρατηγικής για κάθε τράπεζα χωριστά. Επικρατεί όμως η άποψη ότι ο μεγάλος αριθμός καταστημάτων παρέχει πολλές δυνατότητες στις μεσαίου και μικρού μεγέθους τράπεζες.

1.2 Οι στόχοι της νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη λειτουργία των τραπεζών

Στους βασικούς στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη δημιουργία του νέου τραπεζικού περιβάλλοντος, περιλαμβάνονται:

- Η εναρμόνιση της κοινοτικής νομοθεσίας για τη λειτουργία των τραπεζών
- Η ελευθερία παροχής τραπεζικών υπηρεσιών στον κοινοτικό χώρο
- Η ενίσχυση της επάρκειας των κεφαλαίων, της ρευστότητας, της φερεγγυότητας και τη ορθολογικής οργάνωσης των τραπεζών
- Η ενίσχυση του εποπτικού και του ελεγκτικού ρόλου των Κεντρικών Τραπεζών
- Η προστασία και ο σεβασμός των συναλλασσομένων με τις τράπεζες με την καθιέρωση συστημάτων εγγύησης καταθέσεων και κωδικών δεοντολογίας για τις συναλλαγές

1.3 Το νομοθετικό πλαίσιο της Ε.Ε. για τη λειτουργία των τραπεζών

Για την επίτευξη των στόχων αυτών έχει εκδοθεί, κυρίως τις δύο τελευταίες δεκαετίες, ένας μεγάλος αριθμός οδηγιών οι οποίες έχουν ενσωματωθεί στο εσωτερικό δίκαιο κάθε χώρας μέλους.

Οι σημαντικότερες από αυτές αφορούν:

- Τον συντονισμό των νομοθετικών διατάξεων για την έναρξη και άσκηση δραστηριότητας από τα πιστωτικά ιδρύματα
- Τα ίδια κεφάλαια, τον συντελεστή φερεγγυότητας, την κεφαλαιακή επάρκεια και την τραπεζική εποπτεία στα θέματα αυτά
- Την κατάργηση των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων
- Τον ενιαίο τρόπο τήρησης για την εξάλειψη των δυσκολιών ελέγχου των λογαριασμών, των λογιστικών καταστάσεων και των ισολογισμών των πιστωτικών ιδρυμάτων

- Το σύστημα εγγύησης των καταθέσεων από πιστωτικά ιδρύματα
- Τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα
- Την καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές πράξεις
- Τον κώδικα δεοντολογίας στις ηλεκτρονικές συναλλαγές κλπ.

1.4 Η συγκρότηση του τραπεζικού συστήματος

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα συγκροτείται από την Κεντρική Τράπεζα, τις Εμπορικές Τράπεζες, ελληνικές και ξένες (υποκαταστήματα ξένων τραπεζών) καθώς και από τους Ειδικούς Πιστωτικούς Οργανισμούς, δηλαδή το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, την ΕΤΕΒΑ και την Τράπεζα Επενδύσεων. Σχηματικά η συγκρότηση του Συστήματος φαίνεται στον ακόλουθο πίνακα:

Στο τέλος του 2001 λειτουργούσαν στην Ελλάδα 61 τράπεζες από τις οποίες 21 ήταν οι ελληνικές Εμπορικές Τράπεζες, 21 οι ξένες, 15 οι Συνεταιριστικές και 4 οι Ειδικοί Πιστωτικοί Οργανισμοί. Τα βασικά στοιχεία για τη συγκρότηση του συστήματος το 2001 φαίνονται στον πιο κάτω πίνακα:

Πίνακας 2
Συγκρότηση του ελληνικού συστήματος το 2001

ΤΡΑΠΕΖΕΣ ¹	ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ ²
Ελληνικές	21	2.734	54.000
Ξένες	21	188	4.800
Συνεταιριστικές	15	56	1.200
Ειδικοί Πιστωτικοί Οργανισμοί	3	156	2.000
ΣΥΝΟΛΑ	60	3.134	62.000

¹ Δεν αναφέρεται η Κεντρική Τράπεζα

² Εκτιμήσεις

Πηγή: Τράπεζα Ελλάδος

1.5 Εξαγορές – Συγχωνεύσεις

Η αύξηση των τραπεζικών προϊόντων, η χρήση προηγμένων τεχνολογιών που καλύπτουν όλο το φάσμα της λειτουργίας και της παροχής υπηρεσιών από τις τράπεζες, η επιτυχής διαχείριση των κινδύνων και η εξασφάλιση της ανάπτυξης της σταθερότητας και της αποτελεσματικότητάς τους, αποτελούν κρίσιμους παράγοντες για τις τράπεζες, οι οποίοι λαμβάνονται σταθερά υπόψη για την χάραξη της στρατηγικής τους.

Στην προσπάθεια της ισχυροποίησης της θέσης στην αγορά αλλά και των μεγεθών τους, μέσω οικονομιών κλίμακος, ορισμένες ελληνικές τράπεζες προέβησαν σε εξαγορές ή σε συγχωνεύσεις με άλλες τράπεζες ή χρηματοδοτικές εταιρίες ή ακόμη και στην σύναψη στρατηγικών συμμαχιών με μεγάλες ευρωπαϊκές τράπεζες.

Την περίοδο 1998 –2001 ο αριθμός των τραπεζών που εξαγοράστηκαν ανήλθε σε 14. Από αυτές 6 τράπεζες ήταν υπό κρατικό έλεγχο και οι υπόλοιπες 8 ιδιωτικές (7 ελληνικές και ένα δίκτυο καταστημάτων ξένης τράπεζας). Την ίδια περίοδο στη ζώνη του ΕΥΡΩ πραγματοποιήθηκαν 56 συνολικά εξαγορές ή συγχωνεύσεις τραπεζών.

Στον πίνακα που ακολουθεί παρατίθενται αναλυτικά οι εξαγορές και συγχωνεύσεις των τραπεζών την τριετία 1998 –2001:

Πίνακας 3
Εξαγορές – Συγχωνεύσεις Τραπεζών στην Ελλάδα 1998-2001

ΕΤΟΣ	ΑΓΟΡΑΣΤΡΙΑ	ΑΠΟΚΤΗΘΕΙΣΑ
1998	Πειραιώς Eurobank Εγνατία Εθνική	Μακεδονίας-Θράκης, Credit Lyonnais Greece, Χίου Αθηνών, Κρήτης Κεντρικής Ελλάδος ΕΚΤΕ
1999	Πειραιώς Alpha Πίστewος Telesis Χρηματοπιστηριακή Eurobank	Nat Westmister (δίκτυο Ελλάδας) Ιονική Δωρική Εργασίας
2001	Eurobank Ergasias Μάρφιν ΑΕΠΕΥ Πειραιώς	Telesis Επενδύσεων Πειραιώς Prime ΕΤΒΑ

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

1.6 Διεθνείς δραστηριότητες - Επεκτάσεις στα Βαλκάνια

Ένα άλλο χαρακτηριστικό ως προς τη στρατηγική των ελληνικών τραπεζών είναι η επέκτασή τους στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων. Η επέκταση άρχισε στα μέσα περίπου της προηγούμενης δεκαετίας και συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Στο τέλος του 2001 λειτουργούσαν στην περιοχή των Βαλκανίων 26 ελληνικές τράπεζες (υποκαταστήματα – θυγατρικές, γραφεία αντιπροσωπείας). Από αυτές 9 λειτουργούσαν στην Αλβανία, 8 στη Βουλγαρία, 5 στη Ρουμανία, 2 στην ΠΓΔΜ και από ένα γραφείο αντιπροσωπείας στην ΟΔ της Γιουγκοσλαβίας και την Τουρκία.

1.7 Μερίδια Αγοράς

Στον κατωτέρω πίνακα παρατίθενται στοιχεία για τα μερίδια αγοράς των πέντε μεγαλύτερων εμπορικών τραπεζών (δεν περιλαμβάνονται οι Ειδικοί Πιστωτικοί Οργανισμοί) της χώρας για την περίοδο 1998 – 2001

Πίνακας 4
Μερίδιο αγοράς των 5 μεγαλύτερων εμπορικών τραπεζών³

ΕΤΟΣ	% ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	ΧΟΡΗΓΗΣΕΩΝ	ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ
1998	63,4	62,3	69,7
1999	67,1	70,9	73,6
2000	65,2	68,8	71,8
2001	66,0	68,7	71,3

1. Δεν περιλαμβάνονται το Ταχ. Ταμειυτήριο, το ΤΠΔ και οι Επενδυτικές Τράπεζες

Από τα στοιχεία του πίνακα προκύπτει σαφώς ο μεγάλος βαθμός συγκέντρωσης του συστήματος καθώς επίσης και ο ολιγοπωλιακός χαρακτήρας του. Πάντως η ίδια εικόνα περίπου παρατηρείται και στην ευρωζώνη, όπου ο βαθμός συγκέντρωσης, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΚΤ είναι περίπου 55% αλλά υπάρχουν διαφορές μεταξύ των επιμέρους χωρών (Γερμανία 19,4%. Ιταλία 40,2%, Πορτογαλία 74,7%, Ολλανδία 83%).

1.8 Μέγεθος

Παρά τις εξαγορές και συγχωνεύσεις που πραγματοποιήθηκαν τα τελευταία χρόνια, το μέγεθος των ελληνικών τραπεζών, με βάση το σύνολο του ενεργητικού τους, είναι τόσο σε παγκόσμιο επίπεδο, όσο και σε ευρωπαϊκό, αρκετά μικρό. Καμιά ελληνική τράπεζα δεν περιλαμβάνεται το 2000, στις 100 μεγαλύτερες παγκοσμίως και μόνο δύο στις 100 ευρωπαϊκές.

Αντίθετα στα 100 μεγαλύτερα ευρωπαϊκά πιστωτικά ιδρύματα περιλαμβάνονται 6 ισπανικά, 5 ολλανδικά, από 4βελγικά και σουηδικά, 13 ιταλικά, 7 γαλλικά, 9 από το Ηνωμένο Βασίλειο και 25 γερμανικά⁴.

1.9 Βασικά οικονομικά στοιχεία ελληνικών τραπεζών

Στο πίνακα που ακολουθεί περιλαμβάνονται τα βασικά στοιχεία των αποτελεσμάτων χρήσης των ελληνικών εμπορικών τραπεζών για την περίοδο 1991 –2001.

³ Τράπεζα Ελλάδος

⁴ Banker Σεπτ. 2001

Πίνακας 4
Αποτελέσματα χρήσεως ελληνικών εμπορικών τραπεζών
(ως ποσοστό % του μέσου ενεργητικού)

	1991-1994	1995-1997	2000	2001
Πιστωτικοί τόκοι	12,71	10,24	8,6	6,2
Χρεωστικοί τόκοι	11,03	8,13	6,1	3,7
Έσοδα από τόκους	1,68	2,11	2,5	2,5
Έσοδα από λοιπές εργασίες	2,43	2,19	2,1	1,5
Λειτουργικές δαπάνες	2,40	2,81	2,4	2,3
Κέρδη προ φόρων	1,28	1,01	1,9	1,5

Πηγή: Τράπεζα Ελλάδος
(δεν περιλαμβάνονται δαπάνες προβλέψεων)

Από τον πίνακα προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

- Τα έσοδα των τραπεζών από τους τόκους παρουσιάζουν μια αυξητική τάση και αυτό οφείλεται στη μεγάλη αύξηση των χορηγήσεων.
- Αντίθετα μείωση παρουσιάζουν τα έσοδα από λοιπές εργασίες, λόγω πτώσεως των χρηματιστηριακών πράξεων και λόγω μείωσης των εργασιών από προμήθειες.
- Οι δαπάνες παρουσιάζονται μακροχρόνια σταθερές. Σημαντικό μέρος των δαπανών αυτών, 50% περίπου, απορροφούν οι δαπάνες προσωπικού.
- Τέλος πτώση των κερδών παρουσιάζεται στο τελευταίο έτος, λόγω κάμψης της χρηματιστηριακής δραστηριότητας (πράξεις από αναδοχές των τραπεζών).

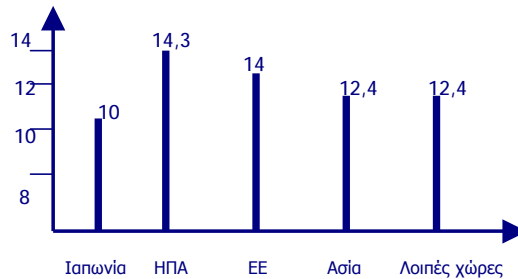
1.10 Κεφαλαιακή επάρκεια - εποπτεία

Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας των ελληνικών τραπεζών, κεντρικό σημείο της εποπτείας των τραπεζών, παραμένει όπως προκύπτει από τα στοιχεία που παρατίθενται στον πίνακα, σε υψηλά επίπεδα και πάντως είναι αρκετά πάνω του ελάχιστου 8% που απαιτεί το νομοθετικό πλαίσιο της χώρας (ΠΔΤΕ 2054/92 κλπ.)

Πίνακας 5
Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας ελληνικών τραπεζών

1996	1997	1998	1999	2000	2001
9,7	10,3	11,2	14,7	16,0	11,9

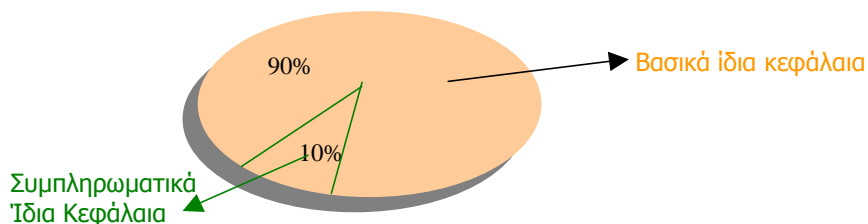
Επίσης συγκριτικά είναι στα ίδια επίπεδα ή υψηλότερος σε σχέση με τους δείκτες άλλων χωρών (Banker. στοιχεία 2000), όπως προκύπτει από το διάγραμμα:

1.11. Η ευρύτερη έννοια της εποπτείας

Ένα άλλο σημαντικό χαρακτηριστικό είναι ότι τα βασικά στοιχεία των ιδίων κεφαλαίων πρώτης κατηγορίας (tier 1 capital, δηλαδή, μετοχικό κεφάλαιο, αποθεματικά και αποτελέσματα εις νέον) υπερβαίνουν το 90% του **συνόλου** των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων των ελληνικών τραπεζών.

Διάγραμμα 1.

Εκτός από τη διαρκή παρακολούθηση του δείκτη της κεφαλαιακής επάρκειας στην έννοια της εποπτείας από την Κεντρική Τράπεζα περιλαμβάνεται ακόμη:

- Η συνεργασία της Κεντρικής Τράπεζας με τις Κεντρικές Τράπεζες των άλλων χωρών και ειδικά εκείνων οι οποίες έχουν καταστήματα στην Ελλάδα αλλά και καταστήματα ελληνικών τραπεζών τα οποία είναι εγκατεστημένα στις χώρες αυτές.
- Η συνεργασία με την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς με βάση σχετικό πρωτόκολλο για την ανταλλαγή εποπτικών πληροφοριών και αμοιβαία συνδρομή.
- Η παρακολούθηση της εφαρμογής του ν.2331/95 για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες.
- Η θεσμοθέτηση νομοθετικών πλαισίων από την Κεντρική τράπεζα π.χ. της αύξησης του αρχικού κεφαλαίου των τραπεζών από 11.7 σε 18 εκατ. ΕΥΡΩ. Η παρέμβαση στον τρόπο της λογιστικής απεικόνισης συγκεκριμένων γεγονότων ώστε να αποτιμώνται με ακρίβεια τα σχετικά λογιστικά στοιχεία.
- Η συνεργασία με ελεγκτικές εταιρίες με στόχο την ενίσχυση των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου.

1.12 Το σύστημα των Ευρωπαϊκών Κεντρικών Τραπεζών

Το σύστημα των Ευρωπαϊκών Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ) δημιουργήθηκε με την έναρξη του τρίτου σταδίου της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (1.1.1999) και αποτελείται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) και από τις Κεντρικές Τράπεζες των χωρών μελών. Το σύστημα έχει ως αρμοδιότητα την χάραξη και εφαρμογή της ενιαίας νομισματικής πολιτικής στη ζώνη του ΕΥΡΩ, τη διενέργεια πράξεων συναλλάγματος για την εφαρμογή της συναλλαγματικής πολιτικής, την κατοχή και διαχείριση των συναλλαγματικών διαθεσίμων των κρατών μελών και την προώθηση της ομαλής λειτουργίας των συστημάτων πληρωμών.

Επίσης το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών συμβάλλει στην ομαλή άσκηση πολιτικών που αφορούν την προληπτική εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων και τη σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος. Κατά τα ανωτέρω το ΕΣΚΤ δεν έχει την ιδιότητα της «αρμόδιας αρχής» για την άσκηση ουσιαστικού ελέγχου στα πιστωτικά ιδρύματα, ως προς την κεφαλαιακή τους επάρκεια.

Πίνακας 6.

Ο ρόλος της ΕΚΤ στην προληπτική εποπτεία είναι καθαρά συμβουλευτικός και κατευθύνεται τόσο στο Συμβούλιο και στην Επιτροπή όσο και στις Κεντρικές Τράπεζες ή τις άλλες εποπτικές αρχές των χωρών της Ε.Ε. Ωστόσο η ΕΚΤ έχει την δυνατότητα, σύμφωνα με το καταστατικό της (άρθρο 18.1) να χορηγεί πιστώσεις σε πιστωτικά ιδρύματα έναντι επαρκούς εξασφάλισης και να είναι με τον τρόπο αυτό ο τελικός αναχρηματοδότης (Lender of last resort), για την αντιμετώπιση τραπεζικών κρίσεων.

2. ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

2.1 Η Επιτροπή της Βασιλείας

Η Επιτροπή της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία (Basle Committee on Banking Supervision) συστάθηκε το 1974 από τους Διοικητές των Κεντρικών Τραπεζών της «Ομάδας των 10» (Group 10).

Μέλη της είναι το Βέλγιο, ο Καναδάς, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ιαπωνία, η Ισπανία, η Ιταλία, το Λουξεμβούργο, η Ολλανδία, η Σουηδία, η Ελβετία, το Ηνωμένο Βασίλειο, και οι Ηνωμένες Πολιτείες.

Η Επιτροπή της Βασιλείας είναι οργάνωση χωρίς νομική προσωπικότητα που λειτουργεί στα πλαίσια της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών (Bank for International Settlements). Η Επιτροπή ξεκίνησε να λειτουργεί ως “άτυπο forum” για ανταλλαγές απόψεων μεταξύ των μελών αναφορικά με την σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος. Η έναρξη της λειτουργίας της συμπίπτει με την κατάργηση του συστήματος των σταθερών ισοτιμιών του Bretton Woods και την απαρχή της διαμόρφωσης ενός παγκοσμίου νομισματικού συστήματος που χαρακτηρίζεται από την μεταβλητότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών, τις συχνές αλλαγές των επιτοκίων, καθώς και των βασικών μακροοικονομικών μεγεθών.

Στα πλαίσια αυτά οι τραπεζικές δραστηριότητες καθίστανται ιδιαίτερα ευάλωτες στους κινδύνους και επομένως θα πρέπει να εξασφαλίζονται από τις Τράπεζες με τα απαραίτητα κεφάλαια η φερεγγυότητα και η σταθερότητα της λειτουργίας της.

Το βασικό αντικείμενο της Επιτροπής της Βασιλείας αφορά τη θέσπιση κανόνων για την προληπτική εποπτεία της κεφαλαιακής επάρκειας των Τραπεζών.

Πρόκειται για ομοιόμορφους κανόνες που εφαρμόζονται από τα πιστωτικά ιδρύματα για την εξασφάλιση των αναγκαίων κεφαλαίων για την αντιμετώπιση κάθε είδους κινδύνου. Εκτός όμως από τα θέματα της επάρκειας των κεφαλαίων η Επιτροπή εκδίδει οδηγίες σχετικά με τον εσωτερικό έλεγχο των Τραπεζών, την διαφάνεια και την λογιστική απεικόνιση των τραπεζικών συναλλαγών, την προληπτική εποπτεία των χρηματοδοτικών ομίλων, κλπ.

Οι κανόνες και τα πρότυπα που διατυπώνονται από την Επιτροπή δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα για τις χώρες και τις τράπεζες των χωρών που είναι αποδέκτες των σχετικών προτάσεων. Ωστόσο γίνεται προσπάθεια για την εφαρμογή τους γιατί με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται ομοιόμορφη αντιμετώπιση των προβλημάτων και κυρίως των τραπεζικών κινδύνων και εξασφαλίζεται η σταθερότητα του παγκοσμίου συστήματος.

2.2 Οι εξελίξεις μέχρι το Αρχικό Σύμφωνο της Βασιλείας

Η θέσπιση κανόνων τραπεζικής εποπτείας και επάρκειας κεφαλαίων άρχισε να εισάγεται στην τραπεζική λειτουργία σε παγκόσμιο επίπεδο σχεδόν δύο αιώνες πριν, με κύρια επιδίωξη τη μείωση του αριθμού των πτωχεύσεων των τραπεζών.

Στις Η.Π.Α., στα μέσα του 19^{ου} αιώνα, οι αρχικές πρωτοβουλίες περιλάμβαναν, σε ομοσπονδιακό επίπεδο ένα σύνολο θεσμικών νομοθετημάτων, όπως η παροχή εγγυήσεων στις καταθέσεις και στις πληρωμές, η χορήγηση ρευστότητας με ενέχυρο τίτλους κλπ. Ο βασικός στόχος των νομοθετημάτων ήταν να προσφέρουν κάποιας μορφής σταθερότητα στη λειτουργία των τραπεζών.

Οπωσδήποτε η δημιουργία του Ομοσπονδιακού συστήματος των Κεντρικών Τραπεζών (Federal Reserve System) στις Η.Π.Α. το 1914, διασφάλισε περισσότερο τη λειτουργία των Τραπεζών και διευκόλυνε να μειώσουν την έκθεσή τους στον πιστωτικό κίνδυνο με την παροχή δυνατότητας προεξόφλησης τίτλων στο Ομοσπονδιακό Σύστημα.

Οι παρεμβάσεις αυτές και τα μέτρα είχαν ως αποτέλεσμα, μέσα σε ένα αιώνα (1840-1940), να μειωθούν εποπτικά οι δείκτες επάρκειας των κεφαλαίων από 50% στο 6% ή 8%⁵ σε ποσοστά δηλαδή αποδεκτά και σήμερα.

Η περίοδος της ύφεσης το 1929 (αρχή της χρηματιστηριακής κατάρρευσης) μέχρι το 1939, προξένησε σημαντικές ανισορροπίες στην αμερικάνικη οικονομία: 9.000 τράπεζες πτώχευσαν, 9 εκατομμύρια λογαριασμοί αποταμίευσης μηδενίσθηκαν, οι μισθοί μειώθηκαν κατά 60% και η ανεργία αυξήθηκε από το 9% στο 25%.

Οι συνέπειες της κρίσης μεταφέρθηκαν και στην Ευρώπη, λόγω των εμπορικών σχέσεων μεταξύ Ευρώπης και Η.Π.Α. και ήταν για όλο σχεδόν τον κόσμο έντονες, επειδή οι Η.Π.Α. θέσπισαν κανόνες δασμολογικής προστασίας για τα προϊόντα τους με στόχο τον περιορισμό των εισαγωγών τους από τις άλλες χώρες. Πρέπει να σημειωθεί ότι οι Η.Π.Α. εκείνη την περίοδο είχαν δεσπόζουσα θέση στις τραπεζικές δραστηριότητες, στο εμπόριο και στη βιομηχανία.

Η ύφεση, όπως ήταν φυσικό, είχε ιδιαίτερα αρνητικές συνέπειες στη λειτουργία των τραπεζών οι οποίες μέσα σε μια δεκαετία μειώθηκαν κατά 40% και έμεινα από 24.273 μόνο 15.000⁶.

Οι αδυναμίες αυτές και η αστάθεια της λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος οδήγησαν στη θέσπιση κανόνων προστασίας που επιβλήθηκαν στις τράπεζες από τις Εθνικές αρχές, συνέτειναν όμως, και στη μείωση προϋποθέσεων ανταγωνισμού μεταξύ των τραπεζών.

Η εφαρμογή του συστήματος των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών (Σύστημα Bretton Woods) από όλες σχεδόν τις χώρες του κόσμου καθόρισε μια μακρά περίοδο (1944 – 1973) νομισματικής σταθερότητας.

Το «Σύστημα» πρόβλεπε σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες με νόμισμα αναφοράς το δολάριο, του οποίου η ισοτιμία σε χρυσό ήταν σταθερή και καθορίστηκε από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο στα 35 δολάρια ανά ουγκιά χρυσού. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο είχε τον κεντρικό ρόλο στο σύστημα με παρεμβάσεις νομισματικού χαρακτήρα σε χώρες που αντιμετώπιζαν μόνιμες ανισορροπίες στο ισοζύγιο πληρωμών τους.

⁵ M. Ong Internal Credit Models, 2001

⁶ Όπως ανωτέρω

Τα νομίσματα όλων των χωρών που μετείχαν στο σύστημα είχαν σταθερή ισοτιμία προς το δολάριο. Η νομισματική σταθερότητα όλη αυτή την περίοδο και κατ' επέκταση η οικονομική σταθερότητα εκφράζονταν μέσα από τις σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες και από περιορισμένα όρια διακύμανσης με την δυνατότητα μετατρεψιμότητας του συναλλάγματος από τη μια χώρα στην άλλη και ανάπτυξης ενός παγκόσμιου συστήματος πληρωμών.

Η κατάρρευση του συστήματος του Bretton Woods, το 1973 με την πρώτη κρίση του πετρελαίου και την ελεύθερη πλέον διακύμανση του δολαρίου έναντι των λοιπών νομισμάτων δημιούργησε μια παγκόσμια οικονομική αβεβαιότητα με κύριες συνέπειες τις συχνές συναλλαγματικές κρίσεις τις πληθωριστικές πιέσεις και την άνοδο των βραχυπρόθεσμων επιτοκίων.

Για τις τράπεζες, το ασταθές αυτό περιβάλλον δημιουργούσε κινδύνους, με πιο βασικό την έκθεσή τους στον πιστωτικό κίνδυνο. Εξάλλου, για τις Εποπτικές Αρχές δημιουργούσε σοβαρούς προβληματισμούς, ως προς τη *φερεγγυότητα* και τη *σταθερότητα*, της λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος.

Ο προβληματισμός των Αρχών ήταν ακόμη πιο έντονος και από το γεγονός ότι παγκοσμίως είχε αρχίσει να διαμορφώνεται ένας μεγάλος ανταγωνισμός μεταξύ των τραπεζών για την αύξηση των μεριδίων τους στις χρηματαγορές και τις κεφαλαιαγορές στις οποίες, λόγω των υψηλών επιτοκίων, οι συνθήκες ήταν ιδιαίτερα ευμετάβλητες και κατά συνέπεια οι κίνδυνοι που αντιμετώπιζαν οι τράπεζες από μη επιτυχείς επενδύσεις ήταν ιδιαίτερα αυξημένες. Πολύ συχνή ήταν εξάλλου, η παρουσίαση του φαινομένου της «τραπεζικής αποδιαμεσολάβησης», της μείωσης δηλαδή των καταθέσεων και της τοποθέτησης των κεφαλαίων σε επενδύσεις υψηλού μεν κινδύνου και χαμηλής ποιότητας αλλά αυξημένης απόδοσης.

Η λειτουργία των τραπεζών σε τέτοιες ασταθείς συνθήκες είχε σαν συνέπεια την αδυναμία εκπλήρωσης των υποχρεώσεών τους.

Επισημαίνεται ότι μόνο στη διάρκεια 1982 –1992⁷ καταγράφηκαν περίπου 1.500 πτωχεύσεις τραπεζών στις Η.Π.Α.

Οι παράγοντες αυτοί, όπως συχνές και περιοδικές κρίσεις, οικονομική ανισορροπία, υψηλά επίπεδα έκθεσης των τραπεζών σε κινδύνους και πτωχεύσεις, κατέστησαν **απαραίτητη τη διεθνή συνεργασία**, ώστε να εξασφαλισθούν μέσω αυτής συνθήκες σταθερότητας για τη λειτουργία των τραπεζών. Ο πρωταρχικός στόχος των Αρχών ήταν η θέσπιση ομοιόμορφων κανόνων εποπτείας με παγκόσμια εφαρμογή που θα εξασφάλιζαν τις τράπεζες με διεθνείς δραστηριότητες από γενικευμένες κρίσεις και θα προλάμβαναν τις πτωχεύσεις με τη διακράτηση απ' αυτές επαρκών κεφαλαίων. Είναι χαρακτηριστική η «γενική κρίση λόγω χρεών» των χωρών της Λατινικής Αμερικής που άρχισε την δεκαετία του 1980 και που οδήγησε αρκετές τράπεζες με διεθνείς δραστηριότητες σε πτώχευση.

Η κρίση αυτή οδήγησε στη διαμόρφωση το 1988 του τελικού κειμένου από την Επιτροπή της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών

⁷ M. Ong, όπως ανωτέρω

και τους κανόνες της εποπτείας είναι γνωστό ως «**Αρχικό Σύμφωνο της Βασιλείας**».

Το Αρχικό Σύμφωνο είχε δύο βασικούς στόχους:

- ο την ενίσχυση της σταθερότητας και της αποτελεσματικότητας των διεθνών τραπεζών με την θέσπιση κοινών κανόνων για την κεφαλαιακή επάρκειά τους προκειμένου να αντιμετωπίσουν τυχόν έκθεσή τους στον **πιστωτικό κίνδυνο**.
- ο την δημιουργία ενός θεσμικού πλαισίου , υψηλού βαθμού συνέπειας, που διευκόλυνε τις τράπεζες με διεθνείς δραστηριότητες να λειτουργούν περισσότερο ανταγωνιστικά μεταξύ τους.

Το Σύμφωνο απέβλεπε στη μείωση του πιστωτικού κινδύνου με τη διαβάθμιση των στοιχείων του ενεργητικού και των εκτός ισολογισμού, που περιέχουν τέτοιου είδους κίνδυνο, 0% για τα πλήρως εγγυημένα στοιχεία και 100% για εκείνα που χαρακτηρίζονται ότι δεν εξασφαλίζουν τις τράπεζες-. Ακόμη λήφθηκε υπόψη ο κίνδυνος χώρας για τη διαβάθμιση των κινδύνων.

Παρά το γεγονός ότι το Αρχικό Σύμφωνο της Επιτροπής της Βασιλείας συμπληρώθηκε αργότερα με εποπτικά μέτρα για την κάλυψη των τραπεζών από κινδύνους αγοράς και σήμερα βρίσκεται σε εξέλιξη μια ακόμη διαδικασία για μια νέα συμφωνία με εντελώς διαφορετική φιλοσοφία από την αρχική, εντούτοις δε μπορεί να αγνοηθεί το γεγονός ότι το Αρχικό Σύμφωνο παραμένει ένα βασικό σημείο αναφοράς σε μια γενικευμένη προσπάθεια για τη σταθερότητα της λειτουργίας του παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος.

2.3. Η εποπτεία στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Τους κανόνες της Επιτροπής της Βασιλείας εφαρμόζει και η Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία για το σκοπό αυτό εκδίδει τις απαραίτητες οδηγίες παρόμοιου περιεχομένου προς τα κράτη μέλη της. Οι οδηγίες ενσωματώνονται στο δίκαιο κάθε χώρας μέσω των διαδικασιών της εθνικής νομοθεσίας και έχουν πλέον εφαρμογή σε όλο το χώρο της Ένωσης.

Με τον τρόπο αυτό και με την έκφραση της ενιαίας πρόθεσης για την εποπτεία μέσω των αρμοδίων Αρχών οι κανόνες που εκδίδονται από το άτυπο forum της Βασιλείας, τυγχάνουν ευρύτατης αποδοχής από πολλές χώρες του κόσμου.

2.4. Έννοια και σκοπός της Εποπτείας - Αρμόδιες Αρχές

Όπως προαναφέρθηκε, η άσκηση της προληπτικής εποπτείας των κοινοτικών πιστωτικών ιδρυμάτων έχει ως **βασικό στόχο** την διασφάλιση της σταθερότητας της τραπεζικής λειτουργίας που επιτυγχάνεται με τον περιορισμό των αδυναμιών της εκπλήρωσης των υποχρεώσεών τους προς τους πελάτες τους. Με άλλα λόγια η **προληπτική** εποπτεία **στοχεύει** στην **πρόληψη** των κινδύνων που αντιμετωπίζουν τα πιστωτικά ιδρύματα κατά την άσκηση της δραστηριότητάς τους.

Για τους λόγους αυτούς επιβάλλεται τα πιστωτικά ιδρύματα να έχουν επαρκή και καλής ποιότητας κεφάλαια για την κάλυψη κινδύνων. Ακόμη

επιβάλλεται να έχουν επαρκή ρευστότητα, καθώς και να προβαίνουν σε διασπορά των κινδύνων που αναλαμβάνουν.

Ο έλεγχος και η εποπτεία για την κεφαλαιακή επάρκεια ασκείται από τις **αρμόδιες εποπτικές Αρχές** που για τον χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι κυρίως οι κεντρικές Τράπεζες ή άλλες **Αρχές**. Συγκεκριμένα σε έξι χώρες της Ε.Ε. (Ελλάδα, Ιρλανδία, Ισπανία, Ιταλία, Ολλανδία, Πορτογαλία) την εποπτική αρμοδιότητα έχει η Κεντρική Τράπεζα. Στην Γαλλία υπάρχει συναρμοδιότητα της Κεντρικής Τράπεζας με Διοικητική Αρχή (Commission Bancaire). Συναρμοδιότητα της Κεντρικής Τράπεζας και των Διοικητικών Αρχών υπάρχει επίσης στη Μεγάλη Βρετανία (Bank of England και Financial Services Authority) στις Η.Π.Α. (Federal Reserve Board και Office of the Comptroller of the Currency καθώς επίσης και Federal Deposit Insurance Corporation), στην Ελβετία (Swiss National Bank και Swiss Federal Banking Commission).

2.5 Εποπτεία αλλοδαπών υποκαταστημάτων πιστωτικών ιδρυμάτων, μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Αναφορικά με την εποπτεία των υποκαταστημάτων των αλλοδαπών Τραπεζών η σχετική αρμοδιότητα ανήκει στο κράτος μέλος της καταγωγής του πιστωτικού ιδρύματος. Στην περίπτωση αυτή η αρμόδια Αρχή του κράτους μέλους καταγωγής ελέγχει τη φερεγγυότητα του ιδρύματος, ενώ η αρχή του κράτους μέλους υποδοχής είναι υπεύθυνη για την ρευστότητά του.

Επισημαίνεται ότι η εποπτεία του κινδύνου αγοράς αποτελεί αντικείμενο συνεργασίας μεταξύ των Αρχών των κρατών υποδοχής και καταγωγής.

Η αρμοδιότητα ως προς την προληπτική εποπτεία αλλοδαπών πιστωτικών ιδρυμάτων από τα κράτη μέλη υποδοχής είναι περιορισμένη και αφορά: στον έλεγχο της ρευστότητάς τους στην επιβολή της υποχρέωσης για την περιοδική υποβολή εκθέσεων ως προς τη δραστηριότητα τους και στην επιβολή μέτρων που είναι αναγκαία για την άσκηση νομισματικής πολιτικής.

Παρά τους περιορισμούς αυτούς, τα κράτη μέλη έχουν την υποχρέωση να συνεργάζονται μέσω των αρμοδίων Αρχών και να ανακοινώνουν το ένα στο άλλο κάθε πληροφορία ή στοιχείο που είναι χρήσιμο και μπορεί να διευκολύνει τους ελέγχους ρευστότητας, εγγύησης καταθέσεων των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων κλπ., καθώς επίσης και θέματα οργάνωσης, λογιστηρίου κλπ.

2.6. Εποπτεία υποκαταστημάτων πιστωτικών ιδρυμάτων τρίτων χωρών εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Αναφορικά με την προληπτική εποπτεία των μη κοινοτικών υποκαταστημάτων των μη πιστωτικών ιδρυμάτων ισχύει ότι δεν εφαρμόζονται για τα υποκαταστήματα των χωρών αυτών ευνοϊκότερες ρυθμίσεις από αυτές που ισχύουν για τα υποκαταστήματα των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αρκετές όμως από τις χώρες μη μέλη ακολουθούν τις ρυθμίσεις που θεσπίστηκαν από την Επιτροπή της Βασιλείας. Κατά συνέπεια η εποπτεία ως

προς τη φερεγγυότητα ασκείται από τις εποπτικές αρχές της χώρας καταγωγής, ενώ η εποπτεία ως προς την ρευστότητα ασκείται από τα κράτη υποδοχής.

Επισημαίνεται ότι στις περιπτώσεις κατά τις οποίες δεν εφαρμόζονται οι διατάξεις της Βασιλείας ο έλεγχος της φερεγγυότητας ασκείται από τις αρχές του κράτους υποδοχής. Ακόμη οι αρχές του κράτους υποδοχής έχουν τη δυνατότητα επιβολής «προϊκώου κεφαλαίου» στα υποκαταστήματα της κατηγορίας αυτής για την ορθή εκπλήρωση των υποχρεώσεων τους.

2.7. Προληπτική εποπτεία θυγατρικών πιστωτικών ιδρυμάτων σε ενοποιημένη βάση και λοιπές περιπτώσεις

Η εποπτεία στα ιδρύματα αυτά ασκείται από τις αρμόδιες αρχές του κράτους μέλους της καταγωγής, οι οποίες και έχουν χορηγήσει την άδεια λειτουργίας.

3. ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ

3.1. Οι κανόνες της Επιτροπής της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια

Το βασικό ρυθμιστικό πλαίσιο για την προληπτική εποπτεία των Τραπεζών είναι το “Σύμφωνο της Βασιλείας” ή Αρχικό Σύμφωνο του 1988 για την κεφαλαιακή επάρκεια (Basel Capital Accord). Το Σύμφωνο αναφέρεται στον υπολογισμό του πιστωτικού κινδύνου με βάση τόσο τα στοιχεία του ενεργητικού όσο και εκτός ισολογισμού των τραπεζών σε συνδυασμό και με τον “κίνδυνο χώρας” καθώς και με βάση τα στοιχεία που προσδιορίζονται τα ίδια κεφάλαια του πιστωτικού ιδρύματος.

Το Σύμφωνο τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε αρκετές φορές μέχρι σήμερα **α)** ως προς τον προσδιορισμό των ιδίων κεφαλαίων στα οποία περιλήφθηκαν και προβλέψεις για γενικούς κινδύνους, **β)** ως προς τον ακριβή καθορισμό των προϋποθέσεων που πρέπει να ισχύουν ώστε, κατά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων των τραπεζών για την κάλυψη από συναλλαγές σε εξω-χρηματιστηριακά παράγωγα, να λαμβάνονται υπόψη οι διμερείς συμφωνίες συμψηφισμού που καταρτίζουν με αντισυμβαλλόμενους τους, **γ)** ως προς την μείωση των συντελεστών στάθμισης του πιστωτικού κινδύνου έναντι επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών που υπόκεινται σε κρατική εποπτεία.

3.2. Το ισχύον νομοθετικό πλαίσιο για την κεφαλαιακή επάρκεια

Οι διατάξεις του κανονιστικού πλαισίου για την επάρκεια των κεφαλαίων των τραπεζών της Αρχικής και της Συμπληρωματικής Συμφωνίας της Βασιλείας ενσωματώθηκαν με την μορφή οδηγιών στο Ευρωπαϊκό Δίκαιο και αργότερα στο εθνικό δίκαιο, με την μορφή νόμων ή Πράξεων του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος (ΠΔΤΕ).

Μέχρι σήμερα έχουν εκδοθεί:

- Η οδηγία 89/299/ΕΟΚ για τα ίδια κεφάλαια των πιστωτικών ιδρυμάτων, που ενσωματώθηκε στο Ελληνικό Δίκαιο με την ΠΔΤΕ 2053/92
- Η οδηγία 89/647/ΕΟΚ για τον συντελεστή φερεγγυότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων, που ενσωματώθηκε στο Ελληνικό Δίκαιο με την ΠΔΤΕ 2054/92
- Η οδηγία 93/6/ΕΟΚ για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των επιχειρήσεων επενδύσεων και των πιστωτικών ιδρυμάτων, που ενσωματώθηκε στο Ελληνικό Δίκαιο με το ν.2396/96 και την ΠΔΤΕ 2397/96
- Η οδηγία 98/31/Ε.Ε., που τροποποίησε την προηγούμενη οδηγία 93/6/ΕΟΚ για την κεφαλαιακή επάρκεια, και η οποία ενσωματώθηκε στο Εθνικό Δίκαιο με την ΠΔΤΕ 2479/01
- Ο ν. 2937/2001 για τη συμπλήρωση των διατάξεων για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων
- Η ΠΔΤΕ 2494/2002 για τη συμπλήρωση των διατάξεων για την κεφαλαιακή επάρκεια των πιστωτικών ιδρυμάτων

3.3. Η επάρκεια των κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων

Όπως αναφέρθηκε και στην εισαγωγή, το θέμα της επάρκειας των κεφαλαίων των τραπεζών βρίσκεται εδώ και αρκετά χρόνια στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των εποπτικών Αρχών.

Οι εποπτικοί κανόνες που προτείνονται, έχουν στόχο

- Την διασφάλιση της πειθαρχίας της αγοράς και μέσω αυτής, την σταθερότητα της λειτουργίας του πιστωτικού συστήματος
- Την διαμόρφωση συνθηκών που ευνοούν τον ανταγωνισμό μεταξύ των τραπεζών με τον καθορισμό ομοιόμορφων κανόνων εποπτείας
- Την επιβολή ελαχίστων κεφαλαιακών απαιτήσεων για την κάλυψη των πιστωτικών ιδρυμάτων από τους κινδύνους που αντιμετωπίζουν.

Η έννοια της επάρκειας των κεφαλαίων, όπως έχει διαμορφωθεί από τους μέχρι σήμερα υφιστάμενους κανόνες μπορεί να αναλυθεί σε τρεις βασικές συνιστώσες:

α) στον **προσδιορισμό των ιδίων κεφαλαίων**, δηλαδή στην εξεύρεση των στοιχείων εκείνων που συνθέτουν τα τραπεζικά κεφάλαια

β) στον **προσδιορισμό και την μέτρηση των κινδύνων** που αντιμετωπίζει κάθε πιστωτικό ίδρυμα κατά την άσκηση της δραστηριότητάς του. Χαρακτηριστικά μπορεί να αναφερθεί ο πιστωτικός κίνδυνος και ο κίνδυνος αγοράς με του εξειδικευμένους κινδύνους (επιτοκίων, τιμών συναλλάγματος, κλπ.) που περιλαμβάνουν

γ) στον **ορισμό δεικτών** που καθορίζουν τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη των πιστωτικών ιδρυμάτων έναντι των ανωτέρω κινδύνων. Οι δείκτες αυτοί είναι ο *συντελεστής φερεγγυότητας (solvency ratio)* και ο δείκτης *κεφαλαιακής επάρκειας (capital adequacy ratio)* στον οποίο περιλαμβάνονται στοιχεία για τους κινδύνους αγοράς.

3.4. Συντελεστής φερεγγυότητας

Ο συντελεστής φερεγγυότητας (ΣΦ) εκφράζει τη σχέση μεταξύ των ιδίων κεφαλαίων κάθε πιστωτικού ιδρύματος και του συνόλου των στοιχείων

του ενεργητικού καθώς και εκείνων που είναι εκτός ισολογισμού. Τα στοιχεία αυτά σταθμίζονται με συντελεστές βαρύτητας, ανάλογα με τον κίνδυνο που εκφράζει καθένα.

Η εισαγωγή με την κοινοτική οδηγία 89/647/ΕΟΚ του συντελεστή φερεγγυότητας (ΠΔΤΕ 2054/92) ως μέτρου επάρκειας των κεφαλαίων και η εφαρμογή του από τις τράπεζες στις αρχές της δεκαετίας του '90 αποτέλεσε ένα σημαντικό αρχικό βήμα για την ακριβή μέτρηση της φερεγγυότητας των τραπεζών. Από τα τέλη της δεκαετίας το '60 είχαν αρχίσει πειραματικές εργασίες από την Επιτροπή της Βασιλείας αλλά και από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα για τον υπολογισμό της φερεγγυότητας των τραπεζών, με στόχο τη θεσμοθέτηση κανόνων που θα εφαρμόζονταν από τα κράτη μέλη. Στα πλαίσια αυτά εκπονήθηκαν αρχικά αρκετοί δείκτες υπολογισμού όπως, ο συντελεστής στοιχείων ενεργητικού που έχουν κίνδυνο (risk assets ratio) που θεωρείται και πρώτος συντελεστής φερεγγυότητας, ο συντελεστής παθητικού (gearing ratio) που απεικονίζει τη σχέση των ιδίων κεφαλαίων προς το σύνολο του παθητικού, ο συντελεστής των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων (large-exposures ratio), ο συντελεστής ρευστότητας που εκφράζει τη σχέση των ρευστών στοιχείων του ενεργητικού προς το σύνολο του ενεργητικού, ο συντελεστής αποδοτικότητας (profitability ratio) κλπ.

Από τους παραπάνω δείκτες, αποδείχθηκε ύστερα από συνεχείς μετρήσεις ότι ο πλέον αποτελεσματικός ήταν αυτός που εκφράζει τη σχέση των ιδίων κεφαλαίων προς το σύνολο των στοιχείων του ενεργητικού, καθώς και των εκτός του ισολογισμού στοιχείων.

Οι προτάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας για την εποπτεία των τραπεζών στην **Αρχική Συμφωνία** είχαν, όπως προαναφέρθηκε, δύο βασικούς στόχους: ο πρώτος ήταν η εξασφάλιση της σταθερότητας και της οικονομικής δυνατότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων, ενώ ο δεύτερος απέβλεπε στο υψηλό βαθμό συνέπειας που θα έπρεπε να έχει το προτεινόμενο σύστημα εποπτείας ως προς την εφαρμογή του από τις τράπεζες, ούτως ώστε να δημιουργούνται κατά το δυνατόν όμοιες ανταγωνιστικές συνθήκες μεταξύ τους. Παράλληλα το προτεινόμενο σύστημα θα έπρεπε να βασιζόταν στις ίδιες αρχές και μεθόδους με αυτό της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το κεντρικό σημείο του Αρχικού Συμφώνου **που εκφράζεται μέσω του συντελεστή φερεγγυότητας** είναι η αξιολόγηση κυρίως του πιστωτικού κινδύνου, καθώς και ο υπολογισμός των αναγκαίων κεφαλαίων που πρέπει να κατέχει ένα πιστωτικό ίδρυμα για να καλυφθεί από τον κίνδυνο αυτό. Τα δεδομένα θα πρέπει να αξιολογούνται με βάση **τη σχέση των διαθέσιμων κεφαλαίων προς τον πιστωτικό κίνδυνο**, τον κίνδυνο δηλαδή που προκύπτει από την αδυναμία της εκπλήρωσης των υποχρεώσεων του αντισυμβαλλομένου προς το πιστωτικό ίδρυμα, χωρίς όμως να αγνοούνται **για τη μέτρηση της συνολικής κεφαλαιακής επάρκειας** και άλλης μορφής κίνδυνοι και κυρίως ο κίνδυνος από τη μεταβολή των επιτοκίων ή ο κίνδυνος από τις μεταβολές των τιμών χρεογράφων⁸.

Για τη μέτρηση της επάρκειας λαμβάνονται υπόψη η ποιότητα των στοιχείων του ενεργητικού, καθώς και οι προβλέψεις σε κεφάλαια που πραγματοποιεί το πιστωτικό ίδρυμα, έναντι εκείνων των στοιχείων των οποίων

⁸ BIS International Convergence of Capital measurement and Capital Standards

η αξία είναι εξασφαλισμένη. Επιπρόσθετα, αναγνωρίζεται το γεγονός ότι υπάρχουν μεγάλες διαφορές στα φορολογικά συστήματα των διαφόρων χωρών, οι οποίες επηρεάζουν το ύψος των διαθέσιμων κεφαλαίων και δημιουργούν ανισότητες στην ανταγωνιστική λειτουργία των λεγομένων «διεθνών» τραπεζών.

Με τις διαπιστώσεις αυτές, άρχισε η προσπάθεια της διατύπωσης ενιαίων μεθόδων που θα εφαρμόζονταν από όλα τα πιθανά πιστωτικά ιδρύματα για την κάλυψη των ζημιών τους από τον πιστωτικό κίνδυνο.

Για τον προσδιορισμό του πιστωτικού κινδύνου καθιερώθηκαν για πρώτη φορά διαβαθμίσεις με συντελεστές στάθμισης (ο μικρότερος συντελεστής εκφράζει μικρότερο κίνδυνο).

Ακόμη οι δανειζόμενοι κατατάσσονται σε κατηγορίες ανάλογα με την ιδιότητά τους π.χ. Κεντρικές Τράπεζες, Κεντρικές Κυβερνήσεις, Πιστωτικά Ιδρύματα, κλπ. Εκτός όμως από την διάκριση αυτή, οι δανειολήπτες διακρίνονται σε «κοινοτικούς» και σε «τρίτους» δηλαδή «μη κοινοτικούς». Γενικά οι «κοινοτικοί» δανειολήπτες σταθμίζονται με χαμηλότερους βαθμούς έναντι των «τρίτων» δανειοληπτών.

Ο συντελεστής φερεγγυότητας εκφράζει, όπως προαναφέρθηκε, το λόγο των ιδίων κεφαλαίων του πιστωτικού Ιδρύματος προς το σύνολο του ενεργητικού της και των εκτός ισολογισμού στοιχείων, τα οποία σταθμίζονται ανάλογα με συντελεστές στάθμισης κινδύνου. Με άλλα λόγια ο συντελεστής φερεγγυότητας είναι ένα κλάσμα στον αριθμητή του οποίου τίθενται τα ίδια κεφάλαια του πιστωτικού ιδρύματος και στον παρανομαστή τα στοιχεία του ενεργητικού, σταθμισμένα:

$$\text{Συντ. Φερεγγυότητας} = \frac{\text{Ίδια Κεφάλαια}}{\text{Σύνολο Σταθμισμένου Ενεργητικού}}$$

Το ελάχιστο ποσοστό του συντελεστή φερεγγυότητας για την κάλυψη από τον πιστωτικό κίνδυνο έχει καθοριστεί είναι 8%, μπορούν όμως οι Αρχές εποπτείας κάθε χώρας να καθορίζουν υψηλότερους συντελεστές, όταν το κρίνουν σκόπιμο. Οι ίδιες Αρχές οφείλουν να λαμβάνουν μέτρα για την συμμόρφωση του πιστωτικού ιδρύματος, όταν ο συντελεστής του πέσει κάτω από το 8%.

Οι βαθμοί του πιστωτικού κινδύνου, αποδίδονται ανάλογα σε κάθε στοιχείο του ενεργητικού και πολλαπλασιάζονται μ' αυτό το στοιχείο, ούτως ώστε να προκύψει η σταθμισμένη αξία του. Το άθροισμα των στοιχείων αποτελεί και τον παρανομαστή του κλάσματος. Οι συντελεστές στάθμισης κινδύνου είναι τεσσάρων (4) βαθμών: 0, 20%, 50%, 100%.

Στον πρώτο βαθμό (0%) ανήκουν το Ταμείο και τα ισοδύναμα στοιχεία. Ακόμη ανήκουν τα στοιχεία του ενεργητικού που είναι πλήρως εξασφαλισμένα, όπως απαιτήσεις έναντι των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, απαιτήσεις έναντι των Κεντρικών Τραπεζών και Κυβερνήσεων των χωρών της ζώνης Α, στοιχεία ενεργητικού που αντιπροσωπεύουν απαιτήσεις έναντι Κεντρικών Κυβερνήσεων και Κεντρικών Τραπεζών της ζώνης Β (χώρες μη μέλη του Ο.Ο.Σ.Α.) που είναι αποτιμημένα στο εθνικό νόμισμα του οφειλέτη ή στο κοινό εθνικό νόμισμα εγγυητή οφειλέτη και τέλος στοιχεία ενεργητικού εξασφαλισμένα με τίτλους Κυβερνήσεων ή Κεντρικών Τραπεζών της ζώνης Β.

Στο δεύτερο βαθμό (20%) ανήκουν: στοιχεία Ενεργητικού που αντιπροσωπεύουν απαιτήσεις :

α) Έναντι της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤ.Επ), έναντι πολυμερών τραπεζών ανάπτυξης,

β) που καλύπτονται από ρητή εγγύηση της ΕΤ.Επ καθώς και πολυμερών τραπεζών ανάπτυξης,

γ) έναντι περιφερειακών κυβερνήσεων ή τοπικών αρχών της ζώνης Α,

δ) έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων της ζώνης Α,

στ) έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων της ζώνης Β και έναντι ρητών εγγυήσεων των ιδρυμάτων αυτών. Τέλος ανήκουν στοιχεία Ταμείου που βρίσκονται στη διαδικασία είσπραξης και στοιχεία ενεργητικού εξασφαλισμένα κατά την κρίση των αρμοδίων αρχών με τίτλους.

Στον τρίτο βαθμό (50%) ανήκουν τα ενυπόθηκα δάνεια με υποθήκες σε κατοικίες και οι λογαριασμοί τάξεως.

Στον τέταρτο βαθμό (100%) ανήκουν τα στοιχεία ενεργητικού που αντιπροσωπεύουν απαιτήσεις:

- έναντι κεντρικών κυβερνήσεων και κεντρικών τραπεζών της ζώνης Β, εκτός εκείνων που είναι αποτιμημένα και έχουν χρηματοδοτηθεί στο όνομα του οφειλέτη,
- έναντι περιφερειακών κυβερνήσεων ή τοπικών αρχών της ζώνης Β,
- έναντι μη τραπεζικών τομέων της ζώνης Α και της ζώνης Β,
- έναντι πιστωτικών ιδρυμάτων της ζώνης Β για ληξιπρόθεσμες απαιτήσεις χρονικού διαστήματος μεγαλύτερου του έτους. Ακόμη με τον ίδιο συντελεστή σταθμίζονται πάγια στοιχεία, χαρτοφυλάκια μετοχών, συμμετοχές και άλλα συστατικά στοιχεία των Ιδίων Κεφαλαίων άλλων πιστωτικών ιδρυμάτων, που δεν αφαιρούνται από τα ίδια κεφάλαια του δανειοδοτικού ιδρύματος και όλα τα υπόλοιπα στοιχεία ενεργητικού, εκτός από εκείνα που έχουν αφαιρεθεί από τα ίδια κεφάλαια.

Στην ζώνη Α ανήκουν: η Αυστραλία, η Αυστρία, το Βέλγιο, ο Καναδάς, η Τσεχία, η Δανία, η Φιλανδία, η Γαλλία, η Γερμανία, η Ελλάδα, η Ουγγαρία, η Ισλανδία, η Ιρλανδία, η Ιταλία, η Ιαπωνία, η Κορέα, το Λουξεμβούργο, το Μεξικό, η Ολλανδία, η Νέα Ζηλανδία, η Νορβηγία, η Πολωνία, η Σλοβακία, η Ισπανία, η Σουηδία, η Ελβετία, η Τουρκία, το Ηνωμένο βασίλειο, οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής. Στη ζώνη Β ανήκουν οι λοιπές χώρες.

3.5 Τα ίδια κεφαλαία των πιστωτικών ιδρυμάτων

Σκοπός των συγκεκριμένων κανόνων είναι η **ύπαρξη κοινού ορισμού** των ιδίων κεφαλαίων των κοινοτικών τραπεζών, ούτως ώστε να διευκολύνεται η τραπεζική εποπτεία.

Σύμφωνα με τους βασικούς ορισμούς (οδηγία 89/299/ΕΟΚ/17.4.89 και πράξη ΠΔΤΕ 2053/92) τα ίδια κεφάλαια διακρίνονται σε πρωτογενή ή «βασικά» ίδια κεφάλαια που περιλαμβάνουν το καταβληθέν μετοχικό κεφάλαιο, τα αποθεματικά και αποθεματικά αναπροσαρμογής, δηλαδή που περιλαμβάνουν τα κεφάλαια που έχει στην άμεση διάθεση του το πιστωτικό ίδρυμα, καθώς και σε δευτερογενή ή «συμπληρωματικά» κεφάλαια, δηλαδή σε κεφάλαια που έχει το πιστωτικό ίδρυμα, όχι όμως στην άμεση διάθεσή του.

Τα κεφάλαια αυτά είναι γνωστά στην τραπεζική ορολογία και πρακτική ως εποπτικά κεφάλαια.

Συγκεκριμένα για τον προσδιορισμό των ιδίων κεφαλαίων ενός πιστωτικού ιδρύματος λαμβάνονται υπόψη:

- Το καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο
 - Η διαφορά έκδοσης μετοχών υπέρ το άρτιον πλην προνομιούχων μετοχών
 - Τα αποθεματικά που μεταφέρονται στον ισολογισμό μέσω του τελικού αποτελέσματος
 - Τα αποθεματικά αναπροσαρμογής
 - Τα κέρδη ή ζημίες
 - Τα κεφάλαια για γενικούς τραπεζικούς κινδύνους (επισφαλείς απαιτήσεις, δάνεια μειωμένης εξασφάλισης (subordinated loans) δηλαδή αυτά που συνάπτει ένα πιστωτικό ίδρυμα και τα οποία σε περίπτωση πτώχευσης του πιστωτικού ιδρύματος δεν καταβάλλονται αμέσως στον πιστωτή, αλλά μετά από ικανοποίηση των απαιτήσεων άλλων πιστωτών.
 - Διάφορα άλλα στοιχεία όπως εξαρτημένα δάνεια κλπ.
- Από τα στοιχεία αυτά αφαιρούνται:
- Η λογιστική αξία των μετοχών που κατέχει το πιστωτικό ίδρυμα
 - Άλλα στοιχεία, συμμετοχές σε άλλα ιδρύματα που υπερβαίνουν το 10% του κεφαλαίου τους, αρνητικά αποτελέσματα τρέχοντος έτους, κλπ.

**ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟΝ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗ ΦΕΡΕΓΓΥΟΤΗΤΑΣ
ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ**

$$\Sigma. \Phi. = \frac{\text{Ίδια κεφάλαια}}{\text{Σταθμισμένο Ενεργητικό}}$$

1. ΚΑΤΑΤΑΞΗ ΔΑΝΕΙΟΛΗΠΤΩΝ

- Κεντρικές Κυβερνήσεις, Κεντρικές Τράπεζες, Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, Πιστωτικά Ιδρύματα, Κοινοτικές Επιχειρήσεις και μη.
- Κατά χώρα ή ευρύτερη περιοχή (χώρες Α ζώνης και χώρες Β ζώνης)

2. ΒΑΘΜΟΙ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ

- Μηδενικός (0%)
- Χαμηλός (20%)
- Μέσος (50%)
- Υψηλός (100%)

3. ΣΤΑΘΜΙΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

**ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΣΤΑΘΜΙΣΗΣ
ΚΙΝΔΥΝΟΥ (%)**

- Ταμείο και ισοδύναμα στοιχεία	0
- Απαιτήσεις έναντι: Κεν. Κυβερνήσεων, Ε.Ε. Κεν. Τραπεζών Ε.Ε.	0
- Στοιχεία ταμείου σε διαδικασία είσπραξης	20
- Απαιτήσεις έναντι Αναπτυξιακών Τραπεζών (Ε.Τρ.Επ)	20
- Ενυπόθηκα Δάνεια	50
- Λογαριασμοί Τάξεως	50
- Ενέγγυες πιστώσεις	50
- Εγγυητικές Επιστολές	50

- Πάγια στοιχεία	100
- Χαρτοφυλάκιο (Μετοχές, Ομολογίες)	100
- Χορηγήσεις διάφορες	100
- Προεξοφλήσεις	100

ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

Σε μη ενοποιημένη βάση

A 1. Καταβεβλημένο μετοχικό κεφάλαιο με εξαίρεση τις προνομιούχες μετοχές

Διαφορά υπέρ το άρτιον

1. Αποθεματικά με εξαίρεση τα αποθεματικά αναπροσαρμογής

Κέρδη

Προσωρινά κέρδη

Αρνητική διαφορά ενοποίησης (για ίδια κεφάλαια σε ενοποιημένη βάση)

B *Μείον* Αξία ιδίων μετοχών

Ζημίες χρήσης και παρελθουσών χρήσεων

Προσωρινές ζημίες

Έξοδα ίδρυσης και άυλα πάγια στοιχεία

Γ = A – B

Δ Κεφάλαια για γενικούς τραπεζικούς κινδύνους

E Συμπληρωματικά στοιχεία:

Αποθεματικά αναπροσαρμογής

Διορθώσεις αξιών

Τίτλοι αόριστης διάρκειας και προνομιούχες μετοχές με δικαίωμα

σρωτευτικού μερίσματος

Δάνεια μειωμένης εξασφάλισης

Z Αφαιρούμενα στοιχεία:

Συμμετοχές σε λοιπά πιστωτικά και χρηματοδοτικά ιδρύματα που ξεπερνούν το 10% των ιδίων

κεφαλαίων των ιδρυμάτων αυτών ή αν είναι μικρότερες ή ίσες του 10% όταν ξεπερνούν

αθροιζόμενες το 10% των ιδίων κεφαλαίων του πιστωτικού ιδρύματος

H Σύνολο ιδίων κεφαλαίων $\Gamma + \Delta + E - Z$

3.6. Η εποπτεία των πιστωτικών ιδρυμάτων σε ενοποιημένη βάση

Το βασικό νομοθετικό πλαίσιο προσδιορίζεται από την οδηγία του συμβουλίου 86/350/εοκ/13.6.83.

Η Οδηγία αυτή ενισχύει τις εποπτικές δυνατότητες των κρατών μελών για την παρακολούθηση των δραστηριοτήτων των πιστωτικών ιδρυμάτων σε ενοποιημένη βάση μαζί με τις θυγατρικές τους ή με τα μέλη του ιδίου τραπεζικού ομίλου.

Η Οδηγία ορίζει ότι:

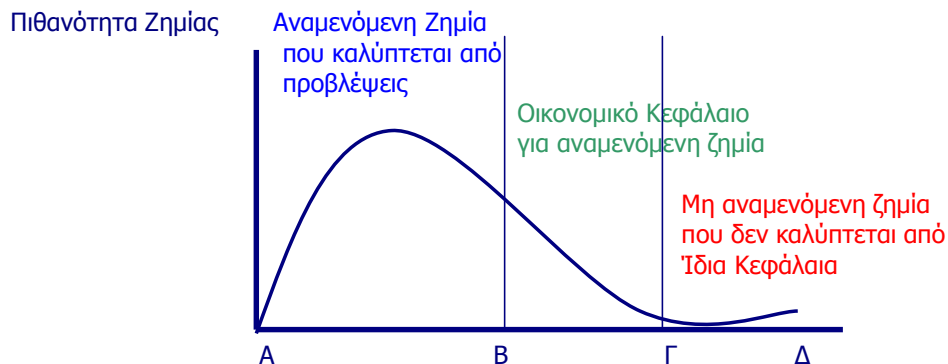
- Η εποπτεία σε ενοποιημένη βάση ασκείται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις πιστωτικού ιδρύματος το οποίο κατέχει άμεση ή έμμεση συμμετοχή του 25% του κεφαλαίου του, άλλου πιστωτικού ή χρηματοδοτικού ιδρύματος. Η εποπτεία ασκείται τουλάχιστον μία φορά το χρόνο.
- Τα κράτη μέλη υποχρεώνονται να διευκολύνουν την ανταλλαγή των απαραίτητων πληροφοριών για την εποπτεία μεταξύ των εποπτικών αρχών που καλύπτεται από το τραπεζικό απόρρητο.
- Η εποπτεία μπορεί να ασκείται μεταξύ Κοινότητας και τρίτων χωρών με τη σύναψη ειδικών συμφωνιών.

3.7. Εποπτικά και οικονομικά κεφάλαια

Το Εποπτικό Κεφάλαιο που θεωρείται κατάλληλο για την κάλυψη των κινδύνων αγοράς αποτελείται από το μετοχικό κεφάλαιο (Tier 1), τα μη διανεμόμενα κέρδη και το συμπληρωματικό κεφάλαιο (Tier 2) όπως αυτά προσδιορίστηκαν από την Αρχική Συμφωνία (1988) της Βασιλείας. Ωστόσο δόθηκε η δυνατότητα στις Τράπεζες, ύστερα από έγκριση των αρμοδίων Αρχών τους, να σχηματίσουν μια τρίτη κατηγορία Εποπτικού Κεφαλαίου που περιλαμβάνει βραχυπρόθεσμες απαιτήσεις μειωμένης εξασφάλισης (subordinated debt) αποκλειστικά και μόνο κάλυψη κινδύνων της αγοράς από θέσεις σε παράγωγα, για κάλυψη του πιστωτικού κινδύνου καθώς και του κινδύνου αντισυμβαλλομένου (counter party risk). Το Εποπτικό Κεφάλαιο της κατηγορίας αυτής περιορίζεται στο 250% του απαιτούμενου για την κατηγορία 1 (Tier 1) κεφαλαίου.

Τα στοιχεία της κατηγορίας 2 (Tier 2) μπορούν να υποκατασταθούν από αυτά της 3^{ης} μέχρι το όριο του 250%, που το κεφάλαιο αυτό δεν υποκαθιστά αυτό της πρώτης κατηγορίας και τα μακροχρόνια χρέη μειωμένης εξασφάλισης (long term subordinated debt) δεν καλύπτουν το 50% της κατηγορίας 1.

Τα κεφάλαια που λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό του δείκτη ονομάζονται **εποπτικά κεφάλαια** λόγω του ότι ο καθορισμός τους επιβάλλεται από τις νομισματικές αρχές. Εκτός όμως από τα εποπτικά είναι αναγκαίο να προσδιορισθούν και τα **οικονομικά κεφάλαια**, τα κεφάλαια δηλαδή που είναι αναγκαία για να καλύψουν μη αναμενόμενες αρνητικές μεταβολές (ζημίες) για τις τράπεζες λόγω του περιβάλλοντος στο οποίο δραστηριοποιούνται. Τα κεφάλαια αυτά, θα πρέπει να σημειωθεί, ότι είναι ανεξάρτητα από τις προβλέψεις που είναι υποχρεωμένες να υπολογίζουν οι τράπεζες για τυχόν ζημίες που μπορεί να αντιμετωπίσουν. Σχηματικά η σχέση του οικονομικού κεφαλαίου με τις ζημίες που καλύπτει απεικονίζεται ως εξής:

Από τα ανωτέρω, αλλά και από τους γενικούς ορισμούς των ιδίων κεφαλαίων προκύπτουν τα εξής:

Τα Ίδια κεφάλαια των τραπεζών χρησιμεύουν για την κάλυψη μη αναμενόμενων ζημιών, δηλαδή έναντι ζημιών για τις οποίες δε μπορεί να γίνει πρόβλεψη σε αντιδιαστολή με τις πιθανές ζημιές που μπορεί να προκύψουν από τη συνήθη δραστηριότητα του πιστωτικού ιδρύματος και οι οποίες μπορεί να καλυφθούν από τις προβλέψεις που «εγγράφει» η τράπεζα κάθε χρόνο στον προϋπολογισμό της (περιοχή Α-Β του σχήματος).

Το **Οικονομικό κεφάλαιο** καλύπτει ζημιές οι οποίες δε μπορούν να προβλεφθούν, είναι δηλαδή μη αναμενόμενες. Οι ζημιές αυτές ορίζονται με ένα επίπεδο πιθανότητας (συνήθως 95% ή 99%) ότι θα συμβούν (περιοχή Β-Γ του σχήματος).

Εφόσον υπάρξουν «εξαιρετικές ζημιές» (exceptional losses) έχουν πιθανότητα εμφάνισης 5% ή 1%, σύμφωνα με το επίπεδο πιθανοτήτων που έχει ορισθεί (1-95% ή 1-99%), τότε αυτές οι ζημιές δεν μπορούν να καλυφθούν και έτσι το πιστωτικό ίδρυμα πτωχεύει.

Η τελευταία παρέμβαση των Εποπτικών Αρχών για τη συμπλήρωση του δείκτη της κεφαλαιακής επάρκειας άρχισε πρόσφατα και βρίσκεται σε εξέλιξη, ενώ αναμένεται να εφαρμοστεί το 2007. Ο δείκτης κρίθηκε σκόπιμο να συμπληρωθεί ακόμη περισσότερο και με στοιχεία που περιλαμβάνουν το λειτουργικό κίνδυνο (operational risk).

Γενικά θεωρείται ότι όταν ο συντελεστής φερεγγυότητας ή πιο συγκεκριμένα ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας (ΔΚΕ) ενός πιστωτικού ιδρύματος είναι μεγαλύτερος του 11% τότε το πιστωτικό ίδρυμα έχει καλή κεφαλαιοποίηση, αν ο δείκτης είναι μεταξύ 8% και 11% τότε η κεφαλαιοποίηση είναι επαρκής, ενώ αν είναι μικρότερος του 8% τότε είναι ανεπαρκής.

3.8. Παράδειγμα υπολογισμού του συντελεστή φερεγγυότητας για το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο

(Με βάση τα στοιχεία τα στοιχεία του ισολογισμού 31.12.2001)*

	(B) Συντελεστής Στάθμισης %	(A) Στοιχεία Ισολογισμού	(A) * (B)
Ταμείο και ισοδύναμα στοιχεία	0	37.576	0
Απαιτήσεις έναντι Κεντρικών Κυβερνήσεων Ε.Ε.	0	201.415	0
Στοιχεία Ταμείου σε διαδικασία εισπράξεις	20	0	0
Απαιτήσεις έναντι Αναπτυξιακών Τραπεζών (ΕΤΕΠ) & πιστ. ιδρυμάτων	20	632.857	126.571
Δάνεια Ευπόθηκα	50	400.461	200.00
Λογαριασμοί Τάξεως	50	676.797	338.398
Ενέγγυες πιστώσεις	50	-	-
Εγγυητικές Επιστολές	50	-	-
Πάγια Στοιχεία	100	8.376	8.376
Χαρτοφυλάκιο (Μετοχές, Ομολογίες)	100	138.500	138.500
Χορηγήσεις διάφορες	100	-	-
Προεξοφλήσεις	100	-	-
ΣΤΑΘΜΙΣΜΕΝΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ		811.845	
		Ίδια Κεφάλαια	466.056
		Σταθμισμένο Ενεργητικό	811.845
			= 58%

Σε εκατομμύρια δραχμές

4. Η ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ

4.1. Γενικά

Η πρώτη τροποποίηση και συμπλήρωση της «Αρχικής Συμφωνίας» του 1988, με την οποία καθιερώθηκαν οι τρόποι του ορισμού των ιδίων κεφαλαίων και του υπολογισμού του Συντελεστή Φερεγγυότητας των τραπεζών, για κάλυψη από τον πιστωτικό κίνδυνο, πραγματοποιήθηκε το 1996, με την έκδοση από την ίδια επιτροπή ενός νέου κειμένου με τον τίτλο "Amendment to the Capital Accord to incorporate market risks", το οποίο είναι γνωστό ως **Συμπληρωματική Συμφωνία**.

Το κείμενο υιοθετήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Οδηγία 96/6/ΕΟΚ) και ενσωματώθηκε στο Ελληνικό Δίκαιο με τους ν.2396/96 και 2937/01 καθώς και τις ΠΔΤΕ 2397/96 και 2494/02.

Με το αναθεωρημένο πλαίσιο επιχειρήθηκε η διεύρυνση του αρχικού και εκτιμώνται πλέον για την κεφαλαιακή επάρκεια και οι κίνδυνοι της αγοράς, εκτός από τον πιστωτικό κίνδυνο.

4.2 Οι λοιπές ρυθμίσεις

Ακόμη με τις ρυθμίσεις αυτές εισάγονται και οι εξής τροποποιήσεις στο ισχύον ελληνικό θεσμικό πλαίσιο της επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων: α) εναρμονίζεται ο συντελεστής έναντι του κινδύνου των τιμών συναλλάγματος στο 8% αντί του 10, ενώ για τα πιστωτικά ιδρύματα που λειτουργούν με τη μορφή συνεταιρισμών ο συντελεστής μειώνεται στο 10% αντί του 12% και β) καθιερώνεται η υποχρέωση των τραπεζών να υποβάλλουν στοιχεία για την επάρκεια των κεφαλαίων τους κάθε τρίμηνο αντί για κάθε εξάμηνο γ) επιπλέον τα πιστωτικά ιδρύματα που χρησιμοποιούν εσωτερικά υποδείγματα πρέπει να υποβάλλουν κάθε τρίμηνο, τα αποτελέσματα του δοκιμαστικού εκ των υστέρων ελέγχου (back testing) από ημερήσιες μετρήσεις της δυνητικής ζημίας και τις αντίστοιχες μεταβολές στην αξία του χαρτοφυλακίου. Επίσης υποβάλλονται στη Διοίκηση του ιδρύματος και τα αποτελέσματα του προγράμματος προσομοίωσης καταστάσεων κρίσης (stress testing).

4.3 Βασικές διακρίσεις τραπεζικών κινδύνων

Στη χρηματοοικονομική επιστήμη και τη θεωρία των επενδύσεων ο κίνδυνος ορίζεται ως η πιθανότητα να συμβεί ένα δυσμενές γεγονός κάποια χρονική περίοδο.

Ειδικότερα ο κίνδυνος αφορά τη μεταβλητότητα των αποδόσεων των επενδύσεων και μπορεί να μετρηθεί από την τυπική απόκλιση των προσδοκώμενων επενδύσεων γύρω από τη μέση τιμή τους.

Οι χρηματοοικονομικοί κίνδυνοι θα μπορούσαν να ταξινομηθούν σε τρεις κατηγορίες: στους πιστωτικούς κινδύνους (credit risks), στους κινδύνους αγοράς (market risks) και στους λειτουργικούς κινδύνους (operational risks).

Επίσης οι κίνδυνοι αυτοί μπορούν να αναλυθούν σε ειδικότερες κατηγορίες, όπως φαίνεται στο πιο κάτω σχήμα:

Ο κίνδυνος φερεγγυότητας προκύπτει όταν ο δανειζόμενος αδυνατεί να πληρώσει τις υποχρεώσεις του.

Ο κίνδυνος χώρας προκύπτει από την αδυναμία εκπληρώσεων των οφειλών μια χώρας σε μια άλλη ή από την αδυναμία εκπλήρωσης των υποχρεώσεων ενός κατοίκου μιας χώρας σε άλλες.

Ο κίνδυνος αντισυμβαλλομένου προκύπτει από την αθέτηση των συμβατικών υποχρεώσεων του αντισυμβαλλόμενου μέρους.

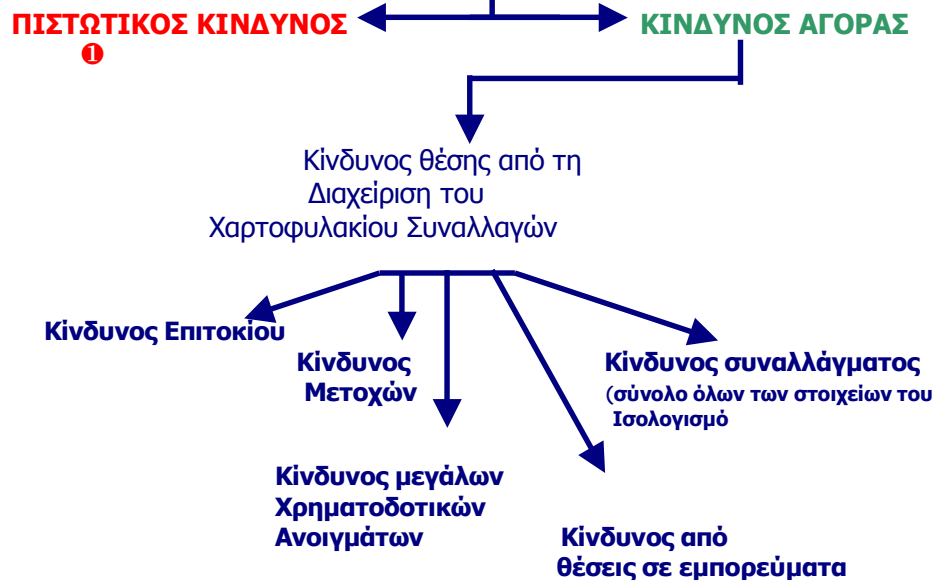
Ο κίνδυνος επιτοκίου προκύπτει από τις μεταβολές στην αξία μιας επένδυσης λόγω μεταβολών του επιτοκίου

Ο κίνδυνος συναλλάγματος προκύπτει από τις μεταβολές στην αξία μιας επένδυσης λόγω μεταβολών των συναλλαγματικών ισοτιμιών.

Ο κίνδυνος ρευστότητας προκύπτει από την πιθανότητα έλλειψης ρευστότητας για εκπλήρωση άμεσων υποχρεώσεων.

Ο λειτουργικός κίνδυνος προκύπτει από μη επιτυχείς χειρισμούς σε θέματα πολιτικής ή διαδικασιών ή από ελλείψεις τεχνικής φύσεως.

**ΠΙΝΑΚΑΣ
ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΕΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΚΤΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΓΙΑ
ΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΠΟΠΤΕΙΑ
ΚΙΝΔΥΝΟΙ**

Αποτίμηση στοιχείων με βάση της τιμές κτίσης

Αποτίμηση στοιχείων με βάση της τιμές αγοράς

4.4 Διακρίσεις Χαρτοφυλακίου και μέθοδοι μέτρησης κινδύνων

Το χαρτοφυλάκιο των πιστωτικών ιδρυμάτων διακρίνεται σε χαρτοφυλάκιο συναλλαγών και σε επενδυτικό χαρτοφυλάκιο.

Η μέτρηση των κινδύνων και κατ' επέκταση ο υπολογισμός της κεφαλαιακής επάρκειας γίνεται με βάση τα στοιχεία τόσο του χαρτοφυλακίου συναλλαγών όσο και σ' αυτά του επενδυτικού χαρτοφυλακίου είτε με τη **μέθοδο των εσωτερικών μοντέλων (μοντέλα VAR)** είτε με την **τυποποιημένη μέθοδο (Building-blocks approach)**. Το **χαρτοφυλάκιο συναλλαγών** (εμπορικό χαρτοφυλάκιο) περιλαμβάνει στοιχεία τα οποία το πιστωτικό ίδρυμα κατέχει βραχυπρόθεσμα με σκοπό την επαναπώλησή τους για να αποκομίσει κέρδος. Ακόμη περιλαμβάνει στοιχεία που κατέχει το πιστωτικό ίδρυμα για να καλύψει κινδύνους άλλων στοιχείων συναλλαγών.

Αντίθετα στο **επενδυτικό χαρτοφυλάκιο** περιλαμβάνονται στοιχεία που διακρατούνται σε μακροχρόνια επενδυτική βάση.

Τα δυο είδη χαρτοφυλακίων χαρακτηρίζονται από διαφορετικό:

- χρονικό ορίζοντα για τον οποίο αναλαμβάνονται οι θέσεις στα διάφορα στοιχεία της
- σκοπό
- βαθμό ρευστότητας των στοιχείων που περιλαμβάνει καθένα από αυτά
- τρόπο αποτίμησης των στοιχείων τους. Τα στοιχεία του επενδυτικού χαρτοφυλακίου αποτιμώνται στην λογιστική της αξία, ενώ του χαρτοφυλακίου συναλλαγών καθημερινά σε τρέχουσες τιμές.

Σύμφωνα με τις προαναφερθείσες μεθόδους οι κίνδυνοι ανάγονται στις επιμέρους συνιστώσες τους και ακολούθως υπολογίζονται οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για κάθε μια από αυτές χωριστά.

4.5 Τα Μοντέλα VAR

Για την μέτρηση των κινδύνων χρησιμοποιούνται από τις τράπεζες εσωτερικά μοντέλα, που παρέχουν τη δυνατότητα εκτίμησης της πιθανής ή δυνητικής ζημίας για ένα χαρτοφυλάκιο. Τα μοντέλα αυτά είναι γνωστά ως VAR (Value At Risk) Models και χρησιμοποιούν στατιστικές παρατηρήσεις για την εκτίμηση των διακυμάνσεων και των συσχετίσεων διαφόρων επενδύσεων προκειμένου να καθορίσουν την εκτιμώμενη διακύμανση του χαρτοφυλακίου, ώστε να καταστεί δυνατός ο υπολογισμός της εκτιμώμενης ή δυνητικής ζημίας. Η δυνατότητα χρήσης εσωτερικών μοντέλων (internal models) από τις τράπεζες με αυστηρές προϋποθέσεις ελέγχου από την Κεντρική Τράπεζα, καθιστά δυνατό τον υπολογισμό κεφαλαιακών απαιτήσεων σε χαμηλότερο επίπεδο από αυτό που διαμορφώνεται με τους γενικούς θεσμικούς κανόνες και καθιστά έτσι δυνατή την αποτελεσματικότερη λειτουργία τους.

Ο στόχος επομένως των μοντέλων αυτών είναι η ποσοτικοποίηση του κινδύνου. Το VAR ορίζεται ως η μεγαλύτερη ζημιά σ' ένα χαρτοφυλάκιο σε δεδομένο χρόνο με ένα δεδομένο επίπεδο εμπιστοσύνης. Προσδιορίζει δηλαδή την ποσότητα της ζημίας για μια χρονική περίοδο π.χ. μιας ημέρας ή 10 ημερών ή ενός μηνός με μια πιθανότητα π.χ. 95% ή 99%.

Για τον υπολογισμό των Κεφαλαιακών Απαιτήσεων με τη μέθοδο των εσωτερικών μοντέλων (VAR Models) το πιστωτικό ίδρυμα θα πρέπει να διαθέτει ανεξάρτητη μονάδα ελέγχου του κινδύνου. Επίσης θα πρέπει να

ακολουθεί ομοιόμορφες προϋποθέσεις που τέθηκαν από την Επιτροπή και ισχύουν για όλα τα πιστωτικά ιδρύματα. Οι προϋποθέσεις είναι οι ακόλουθες:

- Χρονικός ορίζοντας 10 ημερών
- Διάστημα εμπιστοσύνης (πιθανότητα υπολογισμού της ζημιάς) 99%
- Ιστορικά στοιχεία (δεδομένα) για τους υπολογισμούς ενός (1) έτους που ανανεώνεται μια φορά το τρίμηνο
- Το ποσόν του υπολογισμού πρέπει να είναι μεγαλύτερο, πολλαπλασιαζόμενο επί ένα συντελεστή 3, της προηγούμενης ημέρας ή του μέσου όρου των 60 ημερών
- Αν η πραγματική ζημιά υπερβεί το ύψος εκείνης που προέκυψε από τους υπολογισμούς, επιβάλλεται ένας προσθετικός παράγοντας (K) για τον υπολογισμό της Κεφαλαιακής Επάρκειας

Η χρήση των υποδειγμάτων απαιτεί να πληρούνται ορισμένες προϋποθέσεις, όπως η πλήρης θεωρητική και πρακτική τεκμηρίωσή τους, η επαλήθευση των αποτελεσμάτων τους στο σύστημα λήψης των αποφάσεων της τράπεζας. Επίσης πρέπει να τεκμηριώνεται η στατιστική αμεροληψία, η επάρκεια και η προβλεπτική ικανότητα (back testing).

Γενικά, διακρίνονται δύο μέθοδοι για τον υπολογισμό του VAR, η παραμετρική και η μη παραμετρική. Η πρώτη εφαρμόζεται όταν η κατανομή των παρατηρήσεων είναι κανονική, ενώ η δεύτερη όταν η κατανομή δεν είναι δυνατόν να καθορισθεί.

4.6 Υπολογισμός του VAR

α. Όταν η κατανομή των παρατηρήσεων είναι **κανονική** (παραμετρική), ο υπολογισμός του VAR είναι σχετικά εύκολος.

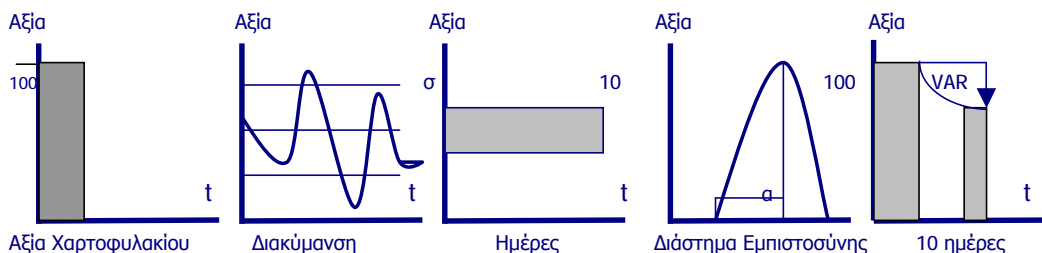
Για τον υπολογισμό του λαμβάνονται υπόψη τα εξής:

- Η αποτίμηση του χαρτοφυλακίου σε τιμές αγοράς (π.χ. 100 εκατ.)
- Η μεταβλητότητα των τιμών του (π.χ. $\sigma=15\%$)
- Ο χρονικός ορίζοντας διακράτησης (π.χ. 10 ημέρες)
- Το διάστημα εμπιστοσύνης (π.χ. 99% ή 2.336)

Με τα δεδομένα του παραδείγματος το

$$\text{VAR} = 100 * 15\% * \sqrt{10/252} * 2.33 = 7m$$

Σχηματικά :

β. Όταν η κατανομή είναι **μη παραμετρική** ο υπολογισμός του VAR είναι πολύπλοκος και πρέπει να προκύπτει από τη σχέση:

$$MRK_t = K * \max(1/60 \text{ VAR}_{t-1}, \text{VAR}_{t-1})$$

-Τα ελάχιστα κεφάλαια (MRK_t) σε μια χρονική στιγμή t προκύπτουν από το \max του VAR των τελευταίων 60 ημερών ($1/60 \text{ VAR}_{t-1}$) και από το VAR της προηγούμενης ημέρας (VAR_{t-1}).

-Το K^* , ο πολλαπλασιαστικός παράγοντας έχει ορισθεί από την Επιτροπή να είναι τουλάχιστον 3.

Τα υποδείγματα των εκτιμήσεων του VAR υπόκεινται σε στατιστικούς ελέγχους της σημαντικότητας της αμεροληψίας και της επάρκειας, καθώς και στον έλεγχο της προβλεπτικής τους ικανότητας (back testing).

Σημαντική παράμετρο αποτελεί ο αριθμός των εξαιρέσεων (N), δηλαδή ο αριθμός που δείχνει πόσες φορές η πραγματική ζημιά υπερβαίνει την πρόβλεψη της εκτίμησης του VAR. Η αναμενόμενη τιμή του N είναι:

$$E(N) = T (1 - c)$$

Όπου T ο αριθμός των ημερών του υπολογισμού και c το επίπεδο της εμπιστοσύνης (π.χ. 99%, 95% κ.λπ.). Η Επιτροπή της Βασιλείας έχει καθορίσει περιοχές αποδοχής του VAR με τις εξαιρέσεις (N) ανάλογα με το διάστημα εμπιστοσύνης:

Πιθανότητα	Επίπεδο Εμπιστοσύνης VAR	Περιοχή αποδοχής VAR για αριθμό εξαιρέσεων N		
		T=255 ημέρες	T=510 ημέρες	T=1000 ημέρες
0,01	99%	$N < 7$	$1 < N < 11$	$4 < N < 17$
0,025	97,5%	$2 < N < 12$	$6 < N < 21$	$15 < N < 36$
0,05	95%	$6 < N < 21$	$16 < N < 36$	$37 < N < 65$
0,075	92,5%	$11 < N < 28$	$27 < N < 51$	$59 < N < 92$
0,10	90%	$16 < N < 36$	$38 < N < 65$	$81 < N < 120$

Αν ένα πιστωτικό ίδρυμα χρησιμοποιεί στοιχεία 2 ετών δηλ. αν $T = 510$, τότε για επίπεδο εμπιστοσύνης 95% ο αριθμός των εξαιρέσεων είναι

$$N = T (1 - c) = 510 (1 - 95\%) \cong 26.$$

Άρα οι εκτιμήσεις του VAR μπορεί να γίνουν αποδεκτές, αφού τα όρια των εξαιρέσεων στο συγκεκριμένο επίπεδο είναι $N (16, 36)$.

Αναφορικά με τον «προσθετικό παράγοντα» K και σε σχέση με τις εξαιρέσεις, η Επιτροπή έχει καθορίσει «ζώνες ποινής», την πράσινη, την κίτρινη και την κόκκινη, δηλ. ο K πρέπει να αυξάνεται προοδευτικά:

Ζώνη	Αριθμός εξαιρέσεων	Αύξηση στον K
Πράσινη	0 - 4	0
Κίτρινη	5	0,40
	6	0,50
	7	0,65
	8	0,75
	9	0,85
Κόκκινη	10	1,00

Πρακτικά οι τράπεζες υπολογίζουν το VAR των 10 ημερών από το VAR της προηγούμενης ημέρας, πολλαπλασιάζοντας επί $\sqrt{10}$. Αντί του VAR της προηγούμενης ημέρας μπορεί να ληφθεί υπόψη το μέσο VAR των 60 ημερών.

4.7 Η μέθοδος των συστατικών στοιχείων για τον υπολογισμό της Κεφαλαιακής Επάρκειας – Building blocks approach

Η μέθοδος Building-block approach περιγράφεται στην οδηγία 93/6 της ΕΟΚ που ενσωματώθηκε στο Ελληνικό Τραπεζικό Δίκαιο με τις ΠΔΤΕ 2397/96, 2494/02. Σύμφωνα με της διατάξεις αυτές το ύψος των ιδίων κεφαλαίων που οφείλουν να διακρατούν τα πιστωτικά ιδρύματα αποτελεί άθροισμα των ποσών για: α) τον πιστωτικό κίνδυνο β) τον κίνδυνο θέσης χρεωστικών τίτλων γ) τον κίνδυνο συναλλαγματικών ισοτιμιών δ) τον κίνδυνο αντισυμβαλλομένου και διακανονισμού ε) τον κίνδυνο από θέσεις σε εμπορεύματα και στ) τον κίνδυνο από υπερβάσεις στα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα.

ΠΙΝΑΚΑΣ

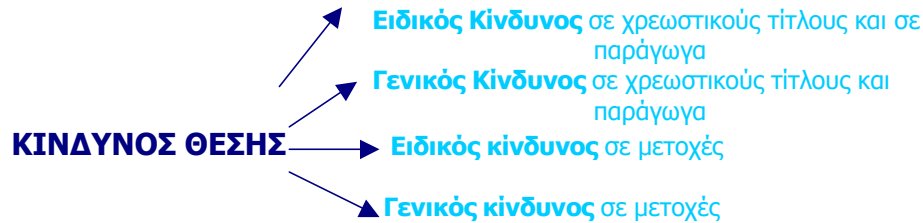
ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΓΙΑ ΤΟΝ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟ ΤΟΥ ΔΚΕ

- **Πιστωτικός (Συντελεστής φερεγγυότητας)**
Θέσης σε χρεωστικούς τίτλους και παράγωγα καθώς και σε μετοχές –γενικός και ειδικό-
 - **Συναλλαγματικών ισοτιμιών**
 - **Αντισυμβαλλομένου και Διακανονισμού**
 - **Θέσης σε εμπορεύματα**
 - **Μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα**
- ο Ο **πιστωτικός κίνδυνος** προκύπτει από αδυναμία εκπλήρωσης των υποχρεώσεων του δανειζομένου. Ο υπολογισμός του απαιτούμενου ποσού για τον κίνδυνο αυτό εξακολουθεί να γίνεται σύμφωνα με τα όσα προαναφέρθηκαν για τον συντελεστή φερεγγυότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων.
- ο Ο **κίνδυνος θέσης** μπορεί να προκύψει για το πιστωτικό ίδρυμα από ανοιχτές θέσεις σε χρεωστικούς τίτλους και μετοχές καθώς και σε παράγωγα χρηματοπιστωτικά μέσα που περιλαμβάνονται στο χαρτοφυλάκιο των συναλλαγών. Χρεωστικοί τίτλοι είναι οι κινητές αξίες δηλ. ομολογίες, έντοκα γραμμάτια, πιστοποιητικά καταθέσεων, εμπορικά γραμμάτια (commercial papers), τίτλοι Ευρωπαϊκού σταθερού και κυμαινόμενου επιτοκίου κ.λπ. και γενικά αξίες που αποτελούν αντικείμενο διαπραγμάτευσης στην αγορά. Στους τίτλους αυτούς ανήκουν ακόμη τα μερίδια των Οργανισμών Συλλογικών Επενδύσεων, οι τίτλοι των Προθεσμιακών Συμβάσεων, οι Συμβάσεις ανταλλαγής επιτοκίων, συναλλάγματος, μετοχών ή δεικτών μετοχών καθώς και τα δικαιώματα αγοράς. Ο συγκεκριμένος κίνδυνος αναλύεται **σε δύο συνιστώσες**. Η πρώτη αφορά στον **ειδικό κίνδυνο θέσης** που προκύπτει από μεταβολές της τιμής του τίτλου, λόγω επίδρασης παραγόντων, που οφείλονται στον εκδότη του, (για τα παράγωγα μέσα σε παράγοντα που οφείλονται στον εκδότη του υποκείμενου τίτλου). Η δεύτερη συνιστώσα αφορά τον **γενικό κίνδυνο της θέσης**, δηλ. τον κίνδυνο που ενδεχόμενα θα προκύψει από μεταβολές στο γενικό επίπεδο των τιμών. Με βάση τα ανωτέρω δεδομένα, προκύπτουν

τέσσερις επιμέρους κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη του κινδύνου θέσης. Ειδικότερα απαιτείται η:

- i. Κάλυψη έναντι του ειδικού κινδύνου θέσης σε χρεωστικούς τίτλους και σε αντίστοιχα παράγωγα.
- ii. Κάλυψη έναντι του γενικού κινδύνου για τα ανωτέρω
- iii. Κάλυψη έναντι του ειδικού κινδύνου σε μετοχές και παράγωγα και
- iv. Κάλυψη έναντι του γενικού κινδύνου για τα αναφερόμενα ανωτέρω (στοιχείο iii) μέσα

Ανάλυση κινδύνου θέσης

- Ο **κίνδυνος συναλλαγματικών ισοτιμιών** προκύπτει από της μεταβολές των συναλλαγματικών ισοτιμιών που επηρεάζουν της τυχόν ανοιχτές θέσεις του πιστωτικού ιδρύματος. Τονίζεται ότι ο υπολογισμός της κεφαλαιακής απαίτησης γίνεται στο σύνολο των εντός και εκτός Ισολογισμού στοιχείων των πιστωτικών ιδρυμάτων και όχι μόνο εκείνων που περιλαμβάνονται στο χαρτοφυλάκιο των συναλλαγών της, της ισχύει για τον υπολογισμό των άλλων κινδύνων.
- Ο **κίνδυνος αντισυμβαλλομένου και διακανονισμού/παράδοσης** προκύπτει από ατελείς συναλλαγές, από συμφωνίες πώλησης ή επαναγοράς τίτλων και εξωχρηματιστηριακά παράγωγα μέσα. Ο υπολογισμός της κεφαλαιακής απαίτησης γίνεται για τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών.
- Για τον **κίνδυνο από ανοιχτές θέσεις σε εμπορεύματα** ισχύουν αναλογικά όσα αναφέρονται προηγουμένως για τον κίνδυνο διακανονισμού/παράδοσης.
- Τέλος τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να διακρατούν κεφάλαια για την κάλυψή της έναντι του κινδύνου που απορρέει από την υπέρβαση των ορίων για τα μεγάλα **χρηματοδοτικά ανοίγματα** που προκύπτουν από το χαρτοφυλάκιο των συναλλαγών της.

Η μέθοδος των συστατικών στοιχείων καθορίζει:

- της κατηγορίες των χρηματοοικονομικών κινδύνων
- της μεθοδολογίες υπολογισμού των ελαχίστων κεφαλαιακών απαιτήσεων
- την συνολική κεφαλαιακή απαίτηση για κάθε κατηγορία κινδύνου, καθώς και την κεφαλαιακή απαίτηση για το σύνολο των κινδύνων
- το ύψος των ελαχίστων κεφαλαίων, που προκύπτει από τον πολλαπλασιασμό των επί μέρους απαιτήσεων και τον συντελεστή 12,5%, δηλ. επί τον αντίστροφο αριθμό του συντελεστή 8% (1/8).

Στον πιο κάτω πίνακα απεικονίζονται τα στοιχεία που λαμβάνονται υπόψη για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής επάρκειας με την μέθοδο των συστατικών στοιχείων:

**ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ
Η ΜΕΘΟΔΟΣ ΤΩΝ ΣΥΣΤΑΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ ΑΓΟΡΑΣ**

4.8 Διαδικασία υπολογισμού της κεφαλαιακής απαίτησης με την μέθοδο των συστατικών στοιχείων

4.8.1. Ειδικός κίνδυνος από αποδόσεις τίτλων

Όπως προαναφέρθηκε **διαπραγματεύσιμοι χρεωστικοί τίτλοι** νοούνται: οι Ομολογίες, τα έντοκα γραμμάτια Δημοσίου, τα τραπεζικά ομόλογα, τα κτηματικά ομόλογα, τα πιστοποιητικά καταθέσεων, οι συναλλαγματικές, τα εμπορικά γραμμάτια, οι χρεωστικοί τίτλοι κυμαινόμενου επιτοκίου (FRN 's), κλπ.

Το χαρτοφυλάκιο διακρίνεται σε επενδυτικό και σε χαρτοφυλάκιο συναλλαγών. Η διάκριση αφορά στον σκοπό και στον χρονικό ορίζοντα για τον οποίο αναλαμβάνονται θέσεις από το πιστωτικό ίδρυμα. Ακόμη η διάκριση αφορά στη διαφορετική μέθοδο με την οποία αποτιμάται τα στοιχεία κάθε χαρτοφυλακίου, δηλ. για το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών είναι καθημερινή σε τρέχουσες τιμές, ενώ για το επενδυτικό είναι σε διαφορετικά διαστήματα και σε λογιστικές τιμές.

Οι θέσεις long και short για πανομοιότυπους τίτλους συμψηφίζεται.

Ο κίνδυνος θέσης αποτελείται από το άθροισμα του ειδικού κινδύνου και του γενικού κινδύνου. Ο ειδικός κίνδυνος αφορά μεταβολές τιμών λόγω επίδρασης παραγόντων που σχετίζονται με τον εκδότη. Ο γενικός κίνδυνος αφορά μεταβολές τιμών που σχετίζονται με τις συνθήκες που επικρατούν στην αγορά.

Οι χρεωστικοί τίτλοι που δεν χρησιμοποιούνται στις συναλλαγές (δεν ανήκουν στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών) καθώς και εκείνοι που χρησιμοποιούνται για αντιστάθμιση κινδύνων υπολογίζονται για την κεφαλαιακή επάρκεια με βάση τα προβλεπόμενα για τον συντελεστή φερεγγυότητας (ΠΔΤΕ 2054/92)..

Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για τις ανοιχτές θέσεις σε διαπραγματεύσιμους χρεωστικούς τίτλους, που εκφράζονται σε διάφορα νομίσματα, υπολογίζονται για κάθε νόμισμα χωριστά (μετατροπή σε ΕΥΡΩ με την τρέχουσα ισοτιμία)

Επίσης με τον τρόπο υπολογισμού της κεφαλαιακής απαίτησης για τον ειδικό κίνδυνο με την ίδια μέθοδο των Συστατικών Στοιχείων:

- Ως **Στοιχεία Κεντρικής Διοίκησης** νοούνται οι θετικές και αρνητικές θέσεις στα στοιχεία του Ενεργητικού των πιστωτικών ιδρυμάτων τα οποία για τον υπολογισμό του Συντελεστή Φερεγγυότητας, σταθμίζονται με μηδενικό συντελεστή. Στα εγκεκριμένα στοιχεία εμπίπτουν οι θετικές και αρνητικές θέσεις στα ίδια ως άνω στοιχεία, οι οποίες κατά τον υπολογισμό του συντελεστή φερεγγυότητας σταθμίζονται με συντελεστή 20% (εταιρικοί τίτλοι και γενικά επαρκώς ρευστοποιήσιμοι τίτλοι)
- Ως «**άλλα στοιχεία**» νοούνται εκείνα τα οποία δεν εμπίπτουν ούτε στα στοιχεία της Κεντρικής Διοίκησης, ούτε στα εγκεκριμένα στοιχεία και γενικά εκείνα που θεωρούνται ότι είναι ανεπαρκώς ρευστοποιήσιμα.
- Για τις θέσεις που υπάγονται στην κατηγορία των **εγκεκριμένων στοιχείων** προβλέπονται τρεις συντελεστές στάθμισης (0,25%, 1%, 1,6% και 1,8%), ανάλογα με την ληκτικότητα τους. Όσο μεγαλύτερη είναι η εναπομένουσα διάρκεια τόσο μεγαλύτερος είναι και ο συντελεστής, λόγω αύξησης της αβεβαιότητας που υπάρχει ως προς την πιστοληπτική ικανότητα του εκδότη. Για τις θέσεις σε «άλλα στοιχεία» προβλέπεται συντελεστής 8%.
- Για τον υπολογισμό του δείκτη της Κεφαλαιακής Επάρκειας σταθμίζονται με τον αντίστοιχο συντελεστή οι μαθηματικά «απόλυτες» θέσεις των στοιχείων της «Κεντρικής Διοίκησης» των «εγκεκριμένων στοιχείων» και των «άλλων στοιχείων» και αθροίζονται συνολικά τα αντίστοιχα μερικά γινόμενα.

Ο υπολογισμός γίνεται **καθημερινά** με βάση το χαρτοφυλάκιο των συναλλαγών του πιστωτικού ιδρύματος (Παράδειγμα πίνακας 1, Παράρτημα).

Παράδειγματα του τρόπου υπολογισμού του Δείκτη της Κεφαλαιακής Επάρκειας με τη μέθοδο Building-Blocks Approach αναφέρονται στους πίνακες του Παραρτήματος της εργασίας αυτής.

Στον πίνακα 1 περιλαμβάνεται παράδειγμα υπολογισμού της απαιτούμενης κεφαλαιακής επάρκειας για χρεωστικούς τίτλους από τον ειδικό κίνδυνο θέσης.

4.8.2 Τρόπος υπολογισμού του Γενικού κινδύνου από θέσεις σε χρεωστικούς τίτλους

Η μέθοδος αφορά τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων λόγω του γενικού κινδύνου θέσης από το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών διαπραγματεύσιμων χρεωστικών τίτλων. Η μέθοδος προβλέπει αντιστοιχίσεις θέσεων οι οποίες σταθμίζονται με συντελεστές ανάλογους με τη διάρκεια των τίτλων. Προκύπτουν με τον τρόπο αυτό κεφάλαια από θέσεις αντιστοιχίσιμες και μη, στα οποία αντιστοιχούν ανάλογοι συντελεστές κεφαλαιακών απαιτήσεων. Η συνολική κεφαλαιακή απαίτηση εξάγεται από το άθροισμα των επιμέρους απαιτήσεων. Ειδικότερα η διαδικασία προβλέπει ότι οι τίτλοι σταθερού επιτοκίου κατατάσσονται στα διαστήματα προθεσμιών λήξης με βάση το χρόνο που απομένει ως τη λήξη τους και με βάση την απόδοση των τοκομεριδίων ανάλογα με το αν είναι μεγαλύτερη ή μικρότερη του 3%.

Τα διαστήματα προθεσμιών λήξης ομαδοποιούνται σε τρεις ζώνες: Η πρώτη ζώνη καλύπτει από μία ημέρα έως 12 μήνες, η δεύτερη από ένα χρόνο έως 4 χρόνια και η τρίτη από 5 έως πάνω από 20 έτη. Συνολικά υπάρχουν δεκαπέντε διαστήματα λήξης.

Για κάθε διάστημα αντιστοιχεί ένας συντελεστής στάθμισης.

Υπολογίζονται οι long ή οι short θέσεις κατά διάστημα.

Υπολογίζονται οι σταθμισμένες long ή οι short θέσεις.

Υπολογίζονται οι αντιστοιχισμένες καθώς και οι μη αντιστοιχισμένες θέσεις κατά διάστημα. Οι αντιστοιχισμένες θέσεις προκύπτουν από τα ποσά (long ή short) της μιας θέσης που συμψηφίζουν τα ποσά της άλλης. Τα υπόλοιπα δηλ. τα υπερβάλλοντα ποσά αποτελούν τις μη αντιστοιχισμένες θέσεις.

Υπολογίζονται οι αντιστοιχισμένες και μη θέσεις κατά ζώνη (αθροίσματα)

Υπολογίζονται οι αντιστοιχίσεις μεταξύ των ζωνών

Η κεφαλαιακή απαίτηση για τον γενικό κίνδυνο προκύπτει από τα αθροίσματα των πινάκων αντιστοιχισμένων και μη θέσεων επί τους συντελεστές στάθμισης

Στον πίνακα 2 του Παραρτήματος αναλύεται με τη μορφή παραδείγματος η ως άνω μέθοδος.

4.8.3 Εναλλακτικός υπολογισμός της Κεφαλαιακής Απαίτησης για κάλυψη έναντι του γενικού κινδύνου μπορεί να γίνει με βάση το μέσο σταθμικό δείκτη. (Duration based method)

Για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων με τη μέθοδο αυτή λαμβάνονται υπόψη τα εξής:

Οι τίτλοι χωρίζονται σε τρεις ζώνες ανάλογα με τη διάρκεια τους: μέχρι 1 έτος, από 2 έως 3,6 έτη και πέραν των 3,6 ετών και υπολογίζεται η σταθμισμένη διάρκειά τους. Ακολούθως καθορίζεται μια «τεκμαιρόμενη» μεταβολή επιτοκίου (1% - 0,85% και 0,70%) που αντιστοιχεί στη σταθμισμένη διάρκεια των τίτλων. Προκύπτουν πάλι, όπως και στην προηγούμενη μέθοδο, σταθμισμένες θέσεις (γινόμενα long ή short και τον δείκτη σταθμισμένης διάρκειας και ακόμη επί τη μεταβολή του επιτοκίου).

Επίσης υπολογίζονται αντιστοιχισμένες και μη θέσεις με βάση τις οποίες προσδιορίζεται η κεφαλαιακή απαίτηση για τον κίνδυνο των τίτλων αυτών. Για τον υπολογισμό ακολουθείται η γενική αρχή ότι όσο μεγαλύτερη είναι η διάρκεια, τόσο μεγαλύτερο κεφάλαιο απαιτείται.

Παράδειγμα στον πίνακα 3 του παραρτήματος.

4.8.4 Μέθοδος υπολογισμού Κεφαλαιακών απαιτήσεων για γενικό ή ειδικό κίνδυνο από συναλλαγές σε μετοχές

Για την απαιτούμενη κεφαλαιακή απαίτηση λαμβάνονται υπόψη τα εξής:

Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον **ειδικό κίνδυνο** υπολογίζονται επί των μικτών θέσεων που κατέχει το πιστωτικό ίδρυμα, δηλ. επί του αθροίσματος όλων των θετικών και αρνητικών θέσεων. Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον **γενικό κίνδυνο** υπολογίζονται επί της διαφοράς μεταξύ των θετικών (long) και αρνητικών (short), δηλ. επί της συνολικής καθαρής θέσης.

Η κεφαλαιακή απαίτηση για τον γενικό κίνδυνο ανέρχεται σε 8% ενώ για τον ειδικό σε 4%.

Οι μετοχές που αποτελούν συμμετοχές του πιστωτικού ιδρύματος ή κατέχονται από αυτό παγίως, υπόκεινται στις κεφαλαιακές απαιτήσεις με βάση τον συντελεστή φερεγγυότητας (ΠΔΤΕ 2054/92)

Υπολογίζονται οι θέσεις long ή short με βάση τις συναλλαγές που πραγματοποιεί το πιστωτικό ίδρυμα σε μετοχές. Οι συναλλαγές είναι εκφρασμένες σε ΕΥΡΩ. Για συναλλαγές σε δείκτες π.χ. προθεσμιακών συμβάσεων απαιτείται να γίνεται ξεχωριστός υπολογισμός απαιτήσεων ανάλογα με τους τίτλους, αν ένα χαρτοφυλάκιο απαρτίζεται από αμερικάνικες και ιαπωνικές μετοχές, οι απαιτήσεις υπολογίζονται χωριστά για κάθε μετοχή και ακολούθως αθροίζονται.

Προσδιορίζεται η μικτή θέση (άθροισμα) έναντι του ειδικού κινδύνου και η καθαρή θέση (διαφορά) έναντι του γενικού κινδύνου.

Υπολογίζεται η κεφαλαιακή απαίτηση έναντι του ειδικού κινδύνου (μικτή θέση X 4%) και η κεφαλαιακή απαίτηση έναντι του γενικού κινδύνου (καθαρή θέση X 8%).

Αθροίζονται οι δύο θέσεις και προκύπτει η συνολική κεφαλαιακή απαίτηση έναντι του ειδικού και του γενικού κινδύνου

Η ανωτέρω μέθοδος αναλύεται με μορφή παραδείγματος στον πίνακα 4 του Παραρτήματος

4.8.5 Υπολογισμός της κεφαλαιακής απαίτησης έναντι του κινδύνου μεταβολών των τιμών συναλλάγματος

Για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων έναντι του κινδύνου μεταβολής των συναλλαγματικών ισοτιμιών, βάση των στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού, καθώς και των στοιχείων εκτός ισολογισμού ακολουθείται η εξής διαδικασία:

1. Υπολογίζονται σε κάθε νόμισμα οι καθαρές ανοιχτές του θέσεις

2. Αθροίζονται χωριστά οι καθαρές θετικές (Long) θέσεις και οι καθαρές αρνητικές (short) και προκύπτει το άθροισμα των καθαρών θετικών (long) θέσεων και αντίστοιχα των αρνητικών (short) θέσεων. Το μεγαλύτερο από τα δύο αθροίσματα αποτελεί την συνολική καθαρή θέση σε συναλλαγές.
3. Αν η συνολική ανοιχτή θέση υπερβαίνει το 2% των ιδίων κεφαλαίων, το επιπλέον ποσό πολλαπλασιάζεται επί 8% για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής απαίτησης.

Παράδειγμα 1:

Έστω ότι η καθαρή θέση ενός πιστωτικού ιδρύματος σε ορισμένα νομίσματα είναι :

long +900 → (USD +600 και JPY +300) και
short -600 → (GBP -400 και CHF -200)

Η συνολική ανοιχτή καθαρή θέση είναι: long 900
επειδή $900 > 600$.

Αν τα ίδια κεφάλαια του Πιστωτικού ιδρύματος ανέρχονται σε 4 εκατομμύρια € τότε η κεφαλαιακή απαίτηση θα είναι :

$$\text{Κεφ. Απαίτηση} = [900 - (2\% \times 4.000.000)] \times 8\% = 6.400 \text{ €}$$

(Παράδειγμα 2 στον πίνακα 6 του παραρτήματος)

4.8.6 Οι κανόνες επάρκειας για ανοιχτές θέσεις σε εμπορεύματα

Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για τη διαμόρφωση του συνολικού δείκτη της κεφαλαιακής επάρκειας 8% περιλαμβάνουν και εκτιμήσεις κινδύνων από ανοιχτές θέσεις σε εμπορεύματα.

Οι ρυθμίσεις (ΠΔΤΕ 2494/2002) καθορίζουν: **α)** τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων για την κάλυψη του **κινδύνου αγοράς από θέσεις σε εμπορεύματα και παράγωγα μέσα** επί εμπορευμάτων, **β)** την αντιμετώπιση **των θέσεων σε χρυσό, ως θέσεων σε ξένο νόμισμα** για τις οποίες εφαρμόζονται οι κανόνες που αφορούν τον **κίνδυνο συναλλάγματος**, τον **κίνδυνο αντισυμβαλλομένων**, και διακανονισμού/παράδοσης από θέσεις σε εμπορεύματα και εξωχρηματιστηριακά παράγωγα, τον **κίνδυνο από ατελείς συναλλαγές** και τον **κίνδυνο διακανονισμού-παράδοσης**. Οι θέσεις (long short) κατατάσσονται κατά διαστήματα λήξης από 0 μήνες μέχρι μεγαλύτερο από 3 χρόνια. Για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής επάρκειας πολλαπλασιάζεται η αντιστοιχισμένη θέση long+short επί τον αντίστοιχο συντελεστή και το υπόλοιπο (διαφορά long-short) μεταφέρεται στο επόμενο διάστημα λήξης. Προκύπτει με τον τρόπο αυτό η μερική κατά διάστημα λήξης κεφαλαιακή απαίτηση. Η συνολική κεφαλαιακή απαίτηση προκύπτει από το άθροισμα των μερικών γινομένων των επιμέρους μη αντιστοιχισμένων θέσεων επί τους αντίστοιχους συντελεστές μεταφοράς. **(Παράδειγμα για τον υπολογισμό στην πίνακα 5 του Παραρτήματος)**, **γ)** την παροχή της δυνατότητας χρησιμοποίησης εσωτερικών υποδειγμάτων διαχείρισης κινδύνων, τύπου

value at risk ως εναλλακτικών μεθόδων της τυποποιημένης προσέγγισης για τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων που συνδέονται με την κάλυψη του **κινδύνου αγοράς** από τίτλους του εμπορικού χαρτοφυλακίου, του **κινδύνου συναλλάγματος** και του **κινδύνου από θέσεις σε εμπορεύματα**.

Ο Γενικός στόχος των προσαρμογών είναι η εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την αντίστοιχη κοινοτική και πιο αποτελεσματική χρήση κεφαλαίων από τις τράπεζες.

Συγκεκριμένα: **Α)** Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη κινδύνων από ανοιχτές θέσεις σε εμπορεύματα και παράγωγα μέσα επί εμπορευμάτων υπολογίζονται με μεγαλύτερη ακρίβεια ανάλογα με τον κίνδυνο, σε αντίθεση με τους κανόνες που ίσχυαν πριν και απαιτούσαν συντελεστή στάθμισης 100%. **Β)** οι θέσεις σε χρυσό αντιμετωπίζονται κατ' ανάλογο τρόπο, ως προς τις κεφαλαιακές απαιτήσεις με τις θέσεις σε συνάλλαγμα. Ο χειρισμός αυτός οφείλεται στο ότι η μεταβλητικότητα στις τιμές του χρυσού αντιστοιχεί περισσότερο σε εκείνη των ξένων νομισμάτων.

4.8.7 Συμφωνίες REPO ή REVERSE REPO

Με τις συμφωνίες REPO ή REVERSE REPO είναι πιθανό να προκύψει κίνδυνος αντισυμβαλλομένου, που είναι στην ουσία πιστωτικός και συνίσταται στην πιθανότητα έλευσης ζημιάς λόγω του ότι ο αντισυμβαλλόμενος δεν μπορεί να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του από συναλλαγές σε τίτλους.

Ειδικότερα οι συναλλαγές αυτές εκθέτουν το πιστωτικό ίδρυμα σε δυο ειδών κινδύνους: στον κίνδυνο που προκύπτει από πιθανές μεταβολές των τιμών των χρεογράφων και στον κίνδυνο που προκύπτει από την αδυναμία του αντισυμβαλλομένου να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του (π.χ. να επιστρέψει τα χρεόγραφα την ημερομηνία εξαγοράς).

Τα χρεόγραφα που αποτελούν αντικείμενο τέτοιων συναλλαγών πρέπει να περιλαμβάνονται στο **χαρτοφυλάκιο συναλλαγών**.

Η κεφαλαιακή απαίτηση προσδιορίζεται ως εξής: αγοραία αξία χρεογράφων που πωλεί ή δανείζει το πιστωτικό ίδρυμα μείον το ποσό που έλαβε επί του συντελεστή αντισυμβαλλομένου επί 8%. Εάν η διαφορά είναι αρνητική δεν υπάρχει κεφαλαιακή απαίτηση.

Η αποτίμηση των χρεογράφων που δανείζονται ή λαμβάνονται ως εξασφάλιση γίνεται με τις μέσες τιμές αγοράς για long ή short θέσεις.

Ανάλογη εφαρμογή των ανωτέρω γίνεται και δανειοδοσίες τίτλων ή δανειοληψίες τίτλων.

Παραδείγματα

-Συμφωνία επαναγοράς τίτλων

Ένα πιστωτικό ίδρυμα δανείζει στον πελάτη Α ένα ομόλογο τρέχουσας αξίας 1.500.000 δρχ. και λαμβάνει 1.000.000 δρχ. μετρητά. Ο συντελεστής αντισυμβαλλομένου είναι 20%, η κεφαλαιακή απαίτηση είναι

$$(1.500.000 - 1.000.000) * 20\% * 8\% = 8.000 \text{ δρχ.}$$

-Συμφωνία δανειοληψίας τίτλων

Η τράπεζα Α δανείζει στην ΕΠΕΥ Β ομόλογα πενταετούς διάρκειας τρέχουσας αξίας 4.000.000 δρχ. και μετοχές ΗΠΑ τρέχουσας αξίας 1.500.000 δρχ. και λαμβάνει γερμανικές μετοχές τρέχουσας αξίας 2.000.000 δρχ. και ομόλογα 1.000.000 δρχ. Ο συντελεστής αντισυμβαλλομένου είναι 20% και η κεφαλαιακή απαίτηση είναι:

$$4.000.000 + 1.500.000 - 2.000.000 - 2.000.000 = 2.500.000 \text{ δρχ. και} \\ 2.500.000 * 20\% * 8\% = 40.000 \text{ δρχ.}$$

Παράδειγμα στον πίνακα 7 του παραρτήματος

4.8.8 Ατελείς συναλλαγές και λοιπά ανοίγματα

Από τις πράξεις αυτές μπορεί να προκύψει κίνδυνος αντισυμβαλλομένου. Γι' αυτό το πιστωτικό ίδρυμα είναι υποχρεωμένο να διατηρεί ποσότητα κεφαλαίων. Ως ατελείς συναλλαγές νοούνται εκείνες κατά τις οποίες ένα πιστωτικό ίδρυμα έχει εκκρεμείς απαιτήσεις έναντι τρίτων. Ο συντελεστής στάθμισης είναι 100% (π.χ. Εάν η απαίτηση είναι 1 εκατ. δραχμές η κεφαλαιακή απαίτηση είναι $1.000.000 \times 100\% \times 8\% = 80.000$ δρχ.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΑΝΤΙΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΟΥ	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΑΝΤΙΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΟΥ (1)	ΑΞΙΑ ΠΑΡΑΔΟΘΕΤΩΝ ΤΙΤΛΩΝ Η΄ ΚΑΤΑΒΛΗΘΕΤΩΝ ΠΟΣΩΝ (2)	ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗΣ ΑΠΑΙΤΗΣΗΣ (3)	ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΑΠΑΙΤΗΣΗ (4) = (1)X(2)X(3)
	100%	1.000.000	8%	80.000
ΣΥΝΟΛΟ				

Εξάλλου οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για τα «λοιπά ανοίγματα» υπολογίζονται με βάση τα ισχύοντα για τα «ίδια κεφάλαια» και το συντελεστή φερεγγυότητας και σταθμίζονται με συντελεστή στάθμισης 8%. Τα ανοίγματα αυτά είναι δυνατόν να προέλθουν από εισηρακτές προμήθειες, και γενικά από εκκρεμείς απαιτήσεις που έχει το πιστωτικό ίδρυμα.

Τέλος οι κεφαλαιακές απαιτήσεις από συμβάσεις επιτοκίου, συναλλάγματος, πολύτιμων μετάλλων, εμπορευμάτων κ.λπ. υπολογίζονται σύμφωνα με συντελεστές για κάθε αντισυμβαλλόμενο (0 – 100%) και για κάθε μελλοντικό άνοιγμα (0,00%, 5,00%, 1,50%, 0,5%, 1,50%)

(Παράδειγματα στους πίνακες 8, 9 και 10)

4.8.9 Κίνδυνος διακανονισμού συναλλαγών (παράδοσης)

Ο κίνδυνος αυτός αναφέρεται στις συναλλαγές ταυτόχρονης εκτέλεσης χωρίς να έχει πραγματοποιηθεί ο διακανονισμός παράδοσης παραλαβής

τίτλων. Εξαιρούνται οι πράξεις REPOS «συμφωνίες επαναγοράς – επαναπώλησης τίτλων».

Εάν ένα πιστωτικό ίδρυμα έχει απαίτηση από συναλλαγές σε τίτλους και μετοχές «πλην πράξεων REPOS» οι οποίες δεν έχουν διακανονιστεί ακόμη τότε πρέπει να υπολογίζει σε καθημερινή βάση το άνοιγμά του που προκύπτει από την διαφορά ανάμεσα στη συμφωνηθείσα τιμή διακανονισμού και στην τρέχουσα αγοραία τιμή της.

Ο υπολογισμός της κεφαλαιακής επάρκειας γίνεται με βάση τον αριθμό των εργασίμων ημερών μετά την ημερομηνία διακανονισμού και σταθμίζεται με ανάλογους συντελεστές στάθμισης κλιμακωτά.

**Πίνακας
Υπολογισμού κινδύνου διακανονισμού**

Αριθμός εργασίμων ημερών μετά την ημερομηνία διακανονισμού	Εναλλακτικοί Συντελεστές Στάθμισης	
	ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
3 – 15	8	0,5
16 – 30	50	4,0
31 – 45	75	9,0
46 και πλέον	100	100

Το ύψος των ιδίων κεφαλαίων που απαιτούνται προκύπτει από την στάθμιση της διαφοράς ανάμεσα στην τιμή του διακανονισμού και στην τρέχουσα τιμή των τίτλων στην αγορά επί συντελεστές της στήλης Α. Εναλλακτικά ο υπολογισμός των κεφαλαιακών απαιτήσεων γίνεται με στάθμιση της συμφωνηθείσας τιμής διακανονισμού κάθε συναλλαγής που δεν έχει ακόμη διακανονισθεί σε διάστημα 5 έως 45 ημερών μετά την προβλεπόμενη ημερομηνία διακανονισμού επί τον συντελεστή της στήλης Β.

(Παράδειγμα στον πίνακα 11 του παραρτήματος).

5. ΜΕΓΑΛΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΑΝΟΙΓΜΑΤΑ (ΠΔΤΕ 2246/16.9.93)

Τα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεώνονται να υπολογίζουν Δείκτη Κεφαλαιακής Επάρκειας με βάση τα μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα (ΜΧΑ) που έχουν σύμφωνα και με τα αναφερόμενα στην ανωτέρω ΠΔΤΕ 2246/93 και το ν.2396/96.

Η κεφαλαιακή απαίτηση υπολογίζεται από το χαρτοφυλάκιο των συναλλαγών

Τα ανοίγματα αφορούν ή ένα συγκεκριμένο πελάτη ή ομάδα συνδεδεμένων πελατών, δεν μπορούν όμως να υπερβαίνουν τα ανώτατα όρια που έχουν καθοριστεί στο 40% των ιδίων κεφαλαίων του πιστωτικού ιδρύματος. Το άθροισμα των ΜΧΑ δεν πρέπει να υπερβαίνει το 800% των ιδίων κεφαλαίων του.

Επιπλέον σε περίπτωση παρέλευσης 10 ή ολιγότερων ημερών από την πραγματοποίηση της υπέρβασης το άνοιγμα του χαρτοφυλακίου συναλλαγών δεν πρέπει να υπερβαίνει το 500% των ιδίων κεφαλαίων του πιστωτικού ιδρύματος. Μετά την παρέλευση 10ημέρου το άνοιγμα του χαρτοφυλακίου

συναλλαγών το σύνολο των υπερβάσεων δεν πρέπει να υπερβαίνει το 600% των ιδίων κεφαλαίων του πιστωτικού ιδρύματος. Ακόμη μετά την παρέλευση του 10ημέρου η υπέρβαση των ορίων για τον υπολογισμό της πρόσθετης κεφαλαιακής απαίτησης σταθμίζεται με τους αντίστοιχους συντελεστές, ως ακολούθως:

**Πίνακας
Υπέρβαση ορίων
βάσει του ποσοστού των ιδίων κεφαλαίων**

Άνοιγμα έως 40% των ιδίων κεφαλαίων	200%
Συντελεστής	
« μεταξύ 40% - 60% των ιδίων κεφαλαίων	300% «
« « 60% - 80% « « «	400% «
« « 80% - 100% « « «	500% «
« « 100% - 250% « « «	600% «
« άνω του 250% « «	900% «

5.1 (Παράδειγμα) Υπολογισμός κεφαλαιακής απαίτησης από Μεγάλα Χρηματοδοτικά Άνοιγματα:

I. Ίδια Κεφάλαια πιστωτικού ιδρύματος:

Βασικά	700	}	Άνοιγμα εκτός ισολογισμού στοιχείων 250
Συμπληρωματικά	300		
ΣΥΝΟΛΟ	1.000		

II. Άνοιγμα σε Αντισυμβαλλόμενο (εκτός χαρτοφυλακίου)

Χρεόγραφα έκδοσης Αντισυμβαλλομένου που περιλαμβάνονται στο
χαρτοφυλάκιο των συναλλαγών
(τρέχουσες τιμές)

		Συντελεστής στάθμισης Ειδικού κινδύνου	
Short θέση	Συγκεκριμένο Ομόλογο	1,00	(30)
Long θέση	Commercial paper	0,25	200
Long θέση	Μετοχές	4,00	200
Long θέση	Ομολογία μετατρέψιμη	1,60	60
Καθαρή long θέση χαρτοφυλακίου συναλλαγών			430
Συνολικό ΜΧΑ 250 + 430 = 680			

III. Υπολογισμός κεφαλαιακής απαίτησης

α) Η αρνητική (short) θέση στο ομόλογο συμψηφίζεται με την long θέση που έχει τον υψηλότερο συντελεστή στάθμισης (μετοχές 4%)

$$200 - 30 = 170$$

β) Τα υπόλοιπα στοιχεία κατατάσσονται σύμφωνα με τον συντελεστή στάθμισης ειδικού κινδύνου, από τον μικρότερο στον μεγαλύτερο

0,25	Commercial Paper	200
1,60	Μετατρέψιμη ομολογία	60
4,00	Μετοχές (καθαρό)	170

γ) ένα ΜΧΑ δεν μπορεί να υπερβαίνει το 40% των ιδίων κεφαλαίων (ΠΔΤΕ 2246/93)

$$40\% * 1.000 = 400$$

Το εκτός χαρτοφυλακίου συναλλαγών άνοιγμα είναι $\frac{250}{150}$

Το εναπομένον υπόλοιπο χρησιμοποιείται για κάλυψη ανοίγματος που προέρχεται από το χαρτοφυλάκιο των συναλλαγών αρχίζοντας από τα στοιχεία με το χαμηλότερο συντελεστή του ειδικού κινδύνου. Στο παράδειγμα καλύπτει το ποσοστό των 150 από τα 200 του εμπορικού γραμματίου.

Για το υπόλοιπο 50 του εμπορικού γραμματίου μαζί με τα 60 τις μετατρέψιμες ομολογίες και τα 170 των μετοχών, προκύπτει πρόσθετη κεφαλαιακή απαίτηση. Διακρίνονται δύο περιπτώσεις :

i. Διάρκεια υπέρβασης μέχρι 10 ημέρες

$$\begin{aligned} \text{Commercial Paper} &: 50 * 0,25\% * 200\% = 0,375 \\ \text{Μετατρέψιμη Ομολογία} &: 60 * 1,60 * 200\% = 1,92 \\ \text{Μετοχές} &: 170 * 4\% * 200\% = 13,60 \\ \text{Πρόσθετη κεφαλαιακή απαίτηση} & 15,77 \end{aligned}$$

ii. Διάρκεια υπέρβασης άνω των 10 ημερών

Το συνολικό καθαρό ΜΧΑ ανέρχεται στο 68% των ιδίων κεφαλαίων 680/100. το εκτός χαρτοφυλακίου συναλλαγών άνοιγμα είναι 250 , ενώ το άνοιγμα από το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών 150. Αθροιστικά καλύπτεται το 40% των ιδίων κεφαλαίων (250+150).

Τμήμα από 40% - 60% των ιδίων κεφαλαίων

$$\begin{aligned} \text{Commercial Paper} &: 50 * 0,25\% * 200\% = 0,375 \\ \text{Μετατρέψιμη Ομολογία} &: 60 * 1,60 * 300\% = 2,88 \\ \text{Μετοχές} &: 90 * 4\% * 300\% = 10,80 \end{aligned}$$

Τμήμα από 60% - 80% των ιδίων κεφαλαίων

$$\text{Μετοχές} : 80 * 4\% * 400\% = 12,80$$

Συνολική κεφαλαιακή απαίτηση για την υπέρβαση του ορίου των ΜΧΑ κατά 280 26,855

6. ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΣΥΝΟΛΙΚΟΥ ΔΕΙΚΤΗ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ

Έστω ότι ένα πιστωτικό ίδρυμα έχει εποπτικά ίδια κεφάλαια 4.000 σταθμισμένο ενεργητικό για τον πιστωτικό κίνδυνο 30.000 και μια συνολική ελάχιστη κεφαλαιακή απαίτηση 1.400 για τον κίνδυνο αγοράς που προήλθε από:

A) Κίνδυνο θέσης	800
B) Κίνδυνο τιμών συν/τος	300
Γ) ΜΧΑ	150
Δ) Κίνδυνο αντισυμβαλλομένου	<u>150</u>
	1.400

Ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας είναι:

Σταθμισμένο Ενεργητικό	Ποσό	Συντελεστής Στάθμισης	Ελάχιστη κεφ. απαίτηση	Εποπτικά ίδια κεφάλαια
Πιστωτικός κίνδυνος	30.000	8%	2.400	4.000
Κίνδυνος αγοράς	17.500	8%	1.400	
(1.400 * 12.5)				3.800

$$\text{Δείκτης} = \frac{4.000}{30.000 + 17.500} = 8,42\%$$

7. ΟΙ ΝΕΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ

7.1. Γενικά

Η Επιτροπή της Βασιλείας εξέδωσε τον Ιούνιο του 1999 τις αρχικές προτάσεις της με τον τίτλο «A new Capital Adequacy Framework», το οποίο στη συνέχεια αναθεωρήθηκε με ένα νέο Σχέδιο που κυκλοφόρησε ως το «Νέο Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια» (The new Basle Capital Accord). Οι προτάσεις του νέου κειμένου που εξακολουθούν να αποτελούν αντικείμενο διαλόγου, δεν έχουν οριστικοποιηθεί ακόμη⁹ και υπολογίζεται να τεθούν σε εφαρμογή το 2006.

Αναφορικά με τη μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου το νέο Σύμφωνο της Βασιλείας προτείνει δύο τρόπους υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων:

- Την τυποποιημένη μέθοδο (standardized approach) που υπήρχε και στο Σύμφωνο του 1988 αλλά βελτιώθηκε και συμπληρώθηκε για την ακρίβεια των μετρήσεων
- Την μέθοδο των εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης (internal ratings-based approach) η οποία αναλύεται σε δύο εναλλακτικές μεθόδους υπολογισμού: την Θεμελιώδη μέθοδο (foundation approach) και την προηγμένη μέθοδο (advanced approach).

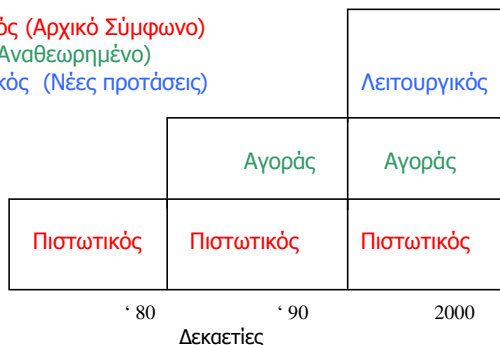
Για την μέτρηση του λειτουργικού κινδύνου προτείνονται τρεις μέθοδοι: η μέθοδος του βασικού δείκτη, η τυποποιημένη μέθοδος και η μέθοδος της εσωτερικής μέτρησης.

Οι εξελίξεις που προαναφέρθηκαν από την Αρχική Συμφωνία μέχρι σήμερα ως προς τα είδη των κινδύνων για τους οποίους πρέπει να καλύπτεται ένα πιστωτικό ίδρυμα απεικονίζονται στον παρακάτω πίνακα:

⁹ Η επιτροπή έχει δεχθεί πάνω από 250 κείμενα με σχολιασμούς των προτάσεών της από διάφορες τράπεζες.

Κίνδυνοι:

- πιστωτικός (Αρχικό Σύμφωνο)
- αγοράς (Αναθεωρημένο)
- λειτουργικός (Νέες προτάσεις)

Οι ανωτέρω προσεγγίσεις για την μέτρηση των δύο κινδύνων, του πιστωτικού και του λειτουργικού, παρατίθενται στο ακόλουθο σχήμα:

Μέθοδοι μέτρησης κινδύνων

Πιστωτικός Κίνδυνος

- ο τυποποιημένη μέθοδος (standardized approach)
- ο Μέθοδος εσωτ. Συστημάτων διαβάθμισης (internal ratings-based approach)

- Θεμελιώδης μέθοδος (foundation approach)
- Προηγμένη μέθοδος (advanced approach)

Λειτουργικός Κίνδυνος

- ο Μέθοδος βασικού δείκτη (Basic Indicator approach)
- ο Τυποποιημένη Μέθοδος (standardized approach)
- ο Μέθοδος εσωτερικής μέτρησης (Internal measurement approach)

7.2. Οι κατευθύνσεις

Οι προτάσεις βασίζονται σε τρεις αλληλένδετους πυλώνες, που έχουν ως στόχο τη σταθερότητα και την οικονομική ευρωστία των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Ο **πρώτος πυλώνας** προσδιορίζει τις ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις για την κάλυψη των διαφόρων κινδύνων

Ο **δεύτερος πυλώνας** αφορά την καθιέρωση διαδικασιών για τον διαρκή έλεγχο της επάρκειας των κεφαλαίων και ακόμη την εφαρμογή εσωτερικών μηχανισμών ελέγχου που θα παρακολουθούν και θα αξιολογούν την κεφαλαιακή επάρκεια του πιστωτικού ιδρύματος.

Ο **τρίτος πυλώνας** αφορά την ενίσχυση της πειθαρχίας που επιβάλλει η αγορά στις τράπεζες και καθιερώνει κανόνες δημοσίευσης αναλυτικών οικονομικών στοιχείων και μεθόδων για τον τρόπο με τον οποίο γίνεται ο υπολογισμός της επάρκειας των κεφαλαίων.

Οι τράπεζες για τις οποίες η αγορά θεωρεί ότι έχουν χαμηλής ποιότητας χαρτοφυλάκιο και ανεπαρκές σύστημα διαχείρισης κινδύνων θα αντιμετωπίζουν υψηλότερα περιθώρια επιτοκίου στο διατραπεζικό δανεισμό

και στο εκδιδόμενο χρέος, ιδιαίτερα στο χρέος μειωμένης εξασφάλισης (subordinated loan).

Η διαφάνεια των στοιχείων είναι ομοιόμορφη και επικεντρώνεται σε τρεις τομείς: α) στα στοιχεία για την κεφαλαιακή επάρκεια και την σύνθεση των εποπτικών κεφαλαίων β) στην αναλυτική παρουσίαση των εκθέσεων σε κίνδυνο ανά προϊόν και γ) στη διαφάνεια των διαδικασιών διαχείρισης των κινδύνων.

7.3. Μέτρηση της κεφαλαιακής επάρκειας

Η κεφαλαιακή επάρκεια υπολογίζεται από τη σχέση ιδίων κεφαλαίων και κινδύνων. Συγκεκριμένα ο δείκτης (ΔΚΕ) προκύπτει από το κλάσμα

$$\Delta\text{ΚΕ} = \frac{\text{Ίδια κεφάλαια}}{\text{Πιστωτικός κίνδυνος} + \text{κίνδυνος αγοράς} + \text{λειτουργικός κίνδυνος}} = 8\% \left[\begin{array}{l} \text{ελάχιστο} \\ \text{ποσοστό} \end{array} \right]$$

Όπως φαίνεται και από το κλάσμα, έχει προστεθεί για τον υπολογισμό του δείκτη και ο λειτουργικός κίνδυνος. Δηλαδή, ενώ με το σύστημα που ισχύει σήμερα λαμβάνονται υπόψη ο πιστωτικός κίνδυνος και ο κίνδυνος της αγοράς στα σταθμισμένα στοιχεία του Ενεργητικού με τις νέες προτάσεις, το πλαίσιο ολοκληρώνεται με την προσθήκη του λειτουργικού κινδύνου.

7.4 Δείκτης της κεφαλαιακής επάρκειας

Ο ελάχιστος δείκτης της κεφαλαιακής επάρκειας παραμένει στο 8% από το οποίο 4% απαιτείται να είναι καλής ποιότητας κεφάλαιο (tier 1) δηλαδή κεφάλαια που προκύπτουν από το μετοχικό κεφάλαιο και αποθεματικά

7.5. Μετρήσεις κινδύνων

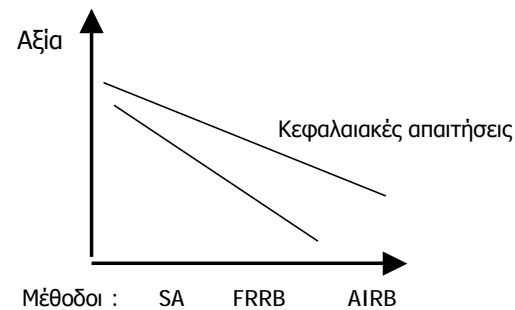
α) Πιστωτικός Κίνδυνος

Οι σταθμίσεις του πιστωτικού κινδύνου συνεχίζουν να ορίζονται ανά κατηγορία οφειλέτη. Δηλαδή, σταθμίζονται με διαφορετικό συντελεστή Κεντρικές Κυβερνήσεις, κεντρικές Τράπεζες, πιστωτικά ιδρύματα, επιχειρήσεις. Το νέο στοιχείο που εισάγουν οι προτάσεις είναι ότι οι σταθμίσεις για τον πιστωτικό κίνδυνο βασίζονται σε αξιολογήσεις εξωτερικών εταιριών αξιολόγησης π.χ. S&R, Moody's, Fitch, κλπ. και όχι στην παλαιά βαθμολόγηση του συντελεστή φερεγγυότητας (κράτη ζώνης Α, φορείς ζώνης Α, κλπ.)

Δίνεται ακόμη η δυνατότητα στα πιστωτικά ιδρύματα να αναπτύξουν εσωτερικά συστήματα αξιολόγησης του πιστωτικού κινδύνου IRB (Internal Risk Based) με δύο διαφορετικές μεθόδους, τη θεμελιώδη (Foundamental) και την προηγμένη (advanced).

Βασικό σημείο αναφοράς στον υπολογισμό των μετρήσεων παραμένει το «**οικονομικό κεφάλαιο**», το κεφάλαιο δηλαδή της μη αναμενόμενης απώλειας που παρουσιάζει μια μικρή αλλά συγκεκριμένη πιθανότητα να συμβεί. Η σταθερότητα της λειτουργίας επομένως ενός πιστωτικού ιδρύματος εξασφαλίζεται, εφόσον η τράπεζα διατηρεί κεφάλαια εποπτείας για να καλύψει το οικονομικό κεφάλαιο. Έτσι οι στόχοι των νέων προτάσεων είναι να υιοθετηθούν μέθοδοι υπολογισμού που θα καλύπτουν με τη μέγιστη δυνατή ακρίβεια τα οικονομικά κεφάλαια της τράπεζας, αυτά δηλαδή που προσδιορίζουν ποσοτικά τον κίνδυνο που βρίσκεται. Με τα δεδομένα αυτά οι τράπεζες που μπορούν να αναπτύξουν τέτοια συστήματα θα είναι υποχρεωμένες να διακρατούν λιγότερα εποπτικά κεφάλαια και επομένως να χρησιμοποιούν τα υπόλοιπα για τις δραστηριότητές τους, αυξάνοντας με τον τρόπο αυτό την **αποτελεσματικότητά** τους (ROE).

Οι τρεις προτάσεις για την μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου και η σχέση τους με τις κεφαλαιακές απαιτήσεις φαίνονται στο πιο κάτω σχήμα:

Σχήμα 1.

Όπως φαίνεται και από το σχήμα με την τυποποιημένη μέθοδο (SA) απαιτούνται περισσότερα κεφάλαια σε σχέση με τις δύο άλλες τη θεμελιώδη (FRIB) και την προηγμένη (AIRB).

Η **τυποποιημένη μέθοδος** πρέπει να υιοθετηθεί από όλες τις τράπεζες όταν εφαρμοστούν οι προτάσεις (2006). Η μέθοδος αυτή, όπως προαναφέρθηκε, βασίζεται σε αξιολογήσεις εξωτερικών διεθνών εταιριών. Ο πίνακας που ακολουθεί παρουσιάζει τις προτεινόμενες αλλαγές (Basel II) σε σχέση με το υφιστάμενο καθεστώς (Basel I) σύμφωνα με την αξιολόγηση του οίκου Standard Poor κατά την **τυποποιημένη μέθοδο**.

Οι απαιτήσεις έναντι κρατών και τραπεζών υψηλής διαβάθμισης που έχουν ελάχιστη κατάταξη AA – σταθμίζονται με 0. Εξάλλου απαιτήσεις δανειοληπτών που κατατάσσονται μεταξύ A+ και A- σταθμίζονται με 20%, ενώ κατατάξεις μεταξύ BBB+ και BBB- σταθμίζονται με 50%.

**Πίνακας
Σταθμίσεις έναντι του κινδύνου: ΒΙ έναντι ΒΙΙ**

	Προτεινόμενες (ΒΙΙ)	Τρέχουσες (ΒΙ)
Κρατικό χρέος και χρέος Κεντρικών Τραπεζών	0% AAA έως AA- 20% A+ έως A- 50% BBB+ έως BBB- 150% κάτω από Β- 100% χωρίς αξιολόγηση	0/10/20/50/100% ανάλογα με τη διάρκεια και το εάν η χώρα ανήκει στον ΟΟΣΑ
Τράπεζες και Εταιρίες Επενδύσεων Χαρτοφυλακίου	<u>Option 1:</u> 20% AAA έως AA- 50% A+ έως A- 100% BBB+ έως BBB- 100% BB+ έως B- 150% κάτω από Β- 100% χωρίς αξιολόγηση <u>Option 2:</u> 20% AAA έως AA- 50% A+ έως A- 50% BBB+ έως BBB- 100% BB+ έως B- 150% κάτω από Β- 50% χωρίς αξιολόγηση	20 ή 100% ανάλογα με τη διάρκεια και το εάν η χώρα προορισμού ανήκει στον ΟΟΣΑ
Επιχειρήσεις	20% AAA έως AA- 100% A+ έως A- 100% BBB+ έως BBB- 100% BB+ έως B- 150% κάτω από Β- 100% χωρίς αξιολόγηση	100%
Προϊόντα τυποποίησης	20% AAA έως AA- 50% A+ έως A- 100% BBB+ έως BBB- 150% BB+ έως B- (κάτω από BB) αφαιρούνται από τα εποπτικά ίδια κεφάλαια (χωρίς αξιολόγηση) αφαιρούνται από τα εποπτικά ίδια κεφάλαια	0%, 20%, 100% ανάλογα με τον εκδότη / εγγυητή

Επίσης είναι ιδιαίτερης σημασίας η παράθεση του πίνακα της «**πιθανότητας απώλειας**» (default rate) που περιλαμβάνεται στις προτάσεις της επιτροπής. Η πιθανότητα απώλειας εκφράζει την πιθανότητα της μετάταξης ενός δανειολήπτη από ένα επίπεδο κατάταξης σε ένα άλλο μέσα σε ένα έτος. Έτσι σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα για την μετάταξη από την κατηγορία **BBB** στην κατηγορία **B** η πιθανότητα είναι 0,32 ενώ η πιθανότητα απώλειας (κατηγορία default) 0,07.

Πίνακας 2.

		AAA	AA	A	BBB	BB	B	CCC	DEFAULT
Current credit rating	AAA	87,74	10,93	0,45	0,63	0,12	0,10	0,02	0,02
	AA	0,84	88,23	7,45	2,16	1,11	0,13	0,05	0,02
	A	0,27	1,59	89,05	7,40	1,48	0,13	0,06	0,03
	BBB	1,84	1,89	5,00	84,21	6,51	0,32	0,16	0,07
	BB	0,08	2,91	3,29	5,53	74,68	8,05	4,14	1,32
	B	0,21	0,36	9,25	8,29	2,31	63,89	10,13	5,58
	CCC	0,06	0,25	1,85	2,06	12,34	24,86	39,97	18,60

Με τη μέθοδο της **θεμελιώδους προσέγγισης εσωτερικού ελέγχου** γίνεται χρήση της εσωτερικής πληροφόρησης που έχει η τράπεζα ως προς την ποιότητα των δανείων.

Η μέθοδος προβλέπει την συγκέντρωση εσωτερικών στοιχείων (τουλάχιστον 5 ετών) και την κατανομή των κινδύνων. Το συγκεκριμένο υπόδειγμα για τον υπολογισμό του πιστωτικού κινδύνου θα περιγράφεται από τις εποπτικές αρχές.

β) Ο λειτουργικός κίνδυνος

Ο **λειτουργικός κίνδυνος** αποτελεί όπως προαναφέρθηκε ιδιαίτερο πεδίο ανάλυσης των νέων προτάσεων της Επιτροπής. Είναι χαρακτηριστικό ότι την πρώτη φορά γίνεται αναφορά στον λειτουργικό κίνδυνο, τον υπολογισμό αναγκαίων κεφαλαίων. Ο λειτουργικός κίνδυνος θα μπορούσε να ορισθεί ως εκείνος ο κίνδυνος που προκύπτει από άμεσες ή έμμεσες απώλειες οι οποίες είναι αποτελέσματα μη επιτυχών ή ανεπαρκών εσωτερικών διαδικασιών ή εξωτερικών παραγόντων (New Basel Capital Accord, Jan. 2001). <ο κίνδυνος αυτός προκύπτει από την ανεπάρκεια των εσωτερικών ελέγχων, από την ανεπάρκεια υποδομής ή από λανθασμένους ανθρώπινους χειρισμούς. Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό, παραδείγματα λειτουργικού κινδύνου θα μπορούσαν να είναι: με επένδυση σε εξοπλισμό Η/Υ ακατάλληλο για τις ανάγκες της τράπεζας, ή οι διαδικασίες που βασίζονται σε λάθος τρόπο για την διεξαγωγή τους, ή ακόμη περιπτώσεις εξαπάτησης της τράπεζας.

Ο συνυπολογισμός του λειτουργικού κινδύνου μαζί με τους κινδύνους αγοράς και τον πιστωτικό, για την κεφαλαιακή επάρκεια, κρίθηκε αναγκαίος, επειδή αυξάνονται συνεχώς οι τραπεζικές δραστηριότητες και ακόμη επειδή βασίζονται κατά το μεγαλύτερο μέρος τους σε προηγμένα σύνθετα συστήματα τεχνολογίας.

Σύμφωνα με τις προτάσεις της Επιτροπής¹⁰ ο **λειτουργικός κίνδυνος** υπολογίζεται με τρεις μεθόδους:

- i. Με την μέθοδο του βασικού δείκτη (Basic Indicator approach)
- ii. Με την τυποποιημένη μέθοδο (Standardized approach)
- iii. Με την μέθοδο της εσωτερικής μέτρησης (internal measurement approach)

Οι τράπεζες με μικρό εύρος δραστηριοτήτων προτείνεται να ακολουθήσουν την πρώτη μέθοδο, ενώ οι τράπεζες με πολλές δραστηριότητες, την τρίτη. Ως ενδιάμεση μέθοδος και μέχρι να εφαρμοσθεί η μέθοδος αυτή, προτείνεται η δεύτερη (τυποποιημένη).

Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον λειτουργικό κίνδυνο υπολογίζονται κατά την πρώτη μέθοδο (του βασικού δείκτη) από τον πολλαπλασιασμό ενός αντιπροσωπευτικού οικονομικού δείκτη (π.χ. μέσα ετήσια διαθέσιμα) επί ένα σταθερό συντελεστή **a**. Δηλαδή, η σχέση διαμορφώνεται ως εξής:

$$\text{Κεφαλαιακές απαιτήσεις} = a * \text{Μέσα Ετήσια Διαθέσιμα}$$

Στην **τυποποιημένη μέθοδο** προτείνεται εξειδίκευση των συντελεστών κατά τραπεζική δραστηριότητα και χρήση διαφορετικών δεικτών κατά περίπτωση. Ο παρακάτω πίνακας δείχνει τους αντίστοιχους δείκτες κατά περίπτωση.

¹⁰ New Basel Capital Accord : explanatory note. Jan. 2001

Τραπεζική Μονάδα	Δραστηριότητα	Δείκτης
Επενδυτική τραπεζική	Χρηματοδότηση εταιριών Συναλλαγές - Πωλήσεις	Ακαθάριστα έσοδα Ακαθάριστα έσοδα
Γενική Τραπεζική	Retail Banking Commercial Banking	Μέσα ετήσια διαθέσιμα Μέσα ετήσια διαθέσιμα
Άλλες	Χρηματοστηριακές πράξεις (retail) Διαχείριση Διαθεσίμων	Ακαθάριστα έσοδα Συνολικά ποσά υπό διαχείριση

Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις με την μέθοδο αυτή προκύπτουν από τον πολλαπλασιασμό ενός ειδικού συντελεστή β με τον αντίστοιχο δείκτη της συγκεκριμένης δραστηριότητας και με την άθροιση των συγκεκριμένων δραστηριοτήτων.

Η μέθοδος της **εσωτερικής μέτρησης** στηρίζεται στις κατανομές των δραστηριοτήτων της τράπεζας. Για κάθε συγκεκριμένη δραστηριότητα υπολογίζεται με βάση τα ιστορικά στοιχεία η πιθανότητα να υπάρξει περίπτωση ζημίας (loss event) και ακόμη η μέση ζημία ανά περίπτωση. Το γινόμενο των ανωτέρω (αξία δραστηριότητας επί τις δύο πιθανότητες) μας δίνει το απαιτούμενο κεφάλαιο για τη συγκεκριμένη δραστηριότητα π.χ. αν μια στις χίλιες πληρωμές στη διάρκεια ενός έτους είναι λανθασμένη και η μέση απώλεια είναι γι' αυτή τη δραστηριότητα 10.000 €, τότε η κεφαλαιακή απαίτηση θα είναι $10.000 * 0,001 = 10$ €.

Η πρώτη μέθοδος για τον υπολογισμό του λειτουργικού κινδύνου είναι η πιο απλή και δεν απαιτεί πολύπλοκη εσωτερική οργάνωση, γι' αυτό αναμένεται ότι θα εφαρμοστεί από την πλειοψηφία των τραπεζών. Οι άλλες δύο μέθοδοι, η τυποποιημένη και της εσωτερικής μέτρησης, απαιτούν να έχει η τράπεζα σύγχρονα συστήματα ελέγχου, αποδεκτές μεθόδους καταγραφής και κατηγοριοποίησης των δραστηριοτήτων της κλπ.

7.6 Οι αρμοδιότητες των εποπτικών αρχών σύμφωνα με τις νέες προτάσεις της Επιτροπής

Ο δεύτερος από τους τρεις πυλώνες του αναθεωρητικού πλαισίου των προτάσεων της Επιτροπής αναφέρεται στις Εποπτικές αρχές και ειδικά στους ελέγχους και τις διαδικασίες που πρέπει να εφαρμόζουν για να εξετάζουν τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των μεθόδων που εφαρμόζουν οι τράπεζες για να υπολογίσουν την κεφαλαιακή τους επάρκεια.

Όπως αναφέρθηκε με τις νέες προτάσεις επιτρέπεται στις τράπεζες να χρησιμοποιούν «εσωτερικές μεθόδους» για τον υπολογισμό της κεφαλαιακής τους επάρκειας με την προϋπόθεση ότι τα συστήματα αυτά θα εγκρίνονται και θα γίνονται δεκτά από τις Αρχές. Ο ελεγκτικός ρόλος των Εποπτικών Αρχών είναι αρκετά διευρυμένος και περιλαμβάνει επιθεωρησιακούς ελέγχους, αναλύσεις στοιχείων που υποβάλλουν οι τράπεζες και αξιολογήσεις της επάρκειας των μεθόδων τους. Επίσης οι Αρχές θα πρέπει να δημοσιεύσουν τα κριτήρια με βάση τα οποία αξιολογούν την μεθοδολογία των υπολογισμών των απαιτούμενων κεφαλαίων εκ μέρους των τραπεζών.

7.7 Οι υποχρεώσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων

Οι υποχρεώσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων σύμφωνα με τις νέες προτάσεις της Επιτροπής είναι αρκετά εκτεταμένες.

Οι τράπεζες θα πρέπει να αναπτύξουν μηχανισμούς μέτρησης της κεφαλαιακής τους επάρκειας, οι οποίοι θα είναι πλήρεις και αξιόπιστες, δηλαδή θα πρέπει να περιλαμβάνουν διαδικασίες μέτρησης με ακρίβεια των κινδύνων. Ακόμη οι τράπεζες πρέπει να διαθέτουν υποδομές εσωτερικού ελέγχου και επιθεώρησης για την εξακρίβωση της πληρότητας ως προς την ανταπόκριση των συστημάτων μέτρησης των κινδύνων.

Η αποτελεσματικότητα των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου αποτελεί κατά τις απόψεις της Επιτροπής που έχουν υιοθετηθεί από τα περισσότερα κράτη, έναν από τους πλέον κρίσιμους παράγοντες για την λειτουργία των τραπεζών και την εξασφάλιση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος¹¹.

Το νομοθετικό πλαίσιο για τις υποχρεώσεις των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων προσδιορίζεται με την αριθμ. 2438/98 ΠΔΤΕ με την οποία καθιερώνονται οι αρχές και οι προϋποθέσεις για την διαμόρφωση και λειτουργία των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου των τραπεζών.

Τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου καλύπτουν:

- ο Τις διαδικασίες, την διαχείριση, την ανάλυση, την μέτρηση «ποσοτικά» και τα όρια των πάσης φύσεως κινδύνων στους οποίους εκτίθεται η τράπεζα (π.χ. κατά πελάτη, νόμισμα, δραστηριότητα). Βασικός μηχανισμός για την παρακολούθηση και τον έλεγχο των πιο πάνω διαδικασιών είναι οι ανεξάρτητες Διευθύνσεις Διαχείρισης Κινδύνων, εφόσον τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν σύνολο Ενεργητικού πάνω από 300.000.000 δραχμές. Αν δεν υπάρχει δυνατότητα σύστασης τέτοιας Διεύθυνσης τότε η διαχείριση των κινδύνων ανατίθεται σε επιτροπές (π.χ. Επιτροπή Διαχείρισης Ενεργητικού - Παθητικού) που έχουν σαφή και διακεκριμένη θέση στο οργανόγραμμα της τράπεζας.
- ο Τις βασικές αρχές και τα κριτήρια σχετικά με τα λογιστικά συστήματα τα οποία πρέπει να παρέχουν την ακριβή απεικόνιση της οικονομικής κατάστασης της τράπεζας. Αυτό επιτυγχάνεται με την ύπαρξη κατάλληλων μηχανισμών συγκέντρωσης, επεξεργασίας, παραγωγής και διακίνησης στοιχείων και πληροφοριών, ώστε να υπάρχει δυνατότητα έγκαιρης πρόσβασης σε αυτά από τα στελέχη του πιστωτικού ιδρύματος αφενός και αφετέρου δυνατότητα παροχής από το πιστωτικό ίδρυμα των αναγκαίων στοιχείων στην Κεντρική Τράπεζα μέσα σε προκαθορισμένα χρονικά διαστήματα.
- ο Τις βασικές αρχές και τα κριτήρια σχετικά με τα συστήματα πληροφορικής τα οποία πρέπει να παρέχουν ασφαλείς και επαρκείς πληροφορίες καθώς και στοιχεία αναφορικά με τις δραστηριότητες και τις διαδικασίες που έχουν οι τράπεζες.

Οι κίνδυνοι που υπάρχουν στη διακίνηση των στοιχείων με ηλεκτρονική μορφή προκύπτουν από λάθη στη χρήση των πληροφοριών ή στη χρήση του λογισμικού και των μηχανημάτων. Επίσης προκύπτουν από

¹¹ Basel Committee: Framework for internal Control System in Banking Organizations

τη απώλεια ή την αλλοίωση των στοιχείων των προγραμμάτων ή ακόμη την ακαταλληλότητα του λογιστικού ή του προσωπικού που εμπλέκεται με την πληροφορική

Η αποτελεσματικότητα των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου εξασφαλίζεται :

- Με την κατάλληλη υποδομή δηλ. με την ύπαρξη εξειδικευμένης μονάδας πληροφορικής, ανεξαρτήτως από τους τελικούς χρήστες των προγραμμάτων στη οποία υπάρχει πλήρης διαχωρισμός καθηκόντων και αντικειμένων.
- Με την ύπαρξη και εφαρμογή κατάλληλων διαδικασιών σχεδιασμού, ανάπτυξης, τεκμηρίωσης, διαχείρισης και συντήρησης των προγραμμάτων λογισμικού
- Με την ύπαρξη μονάδας εσωτερικής επιθεώρησης, η οποία με εξειδικευμένο προσωπικό πραγματοποιεί ελέγχους στα συστήματα πληροφορικής για να εξασφαλίζεται η επάρκεια και η ασφάλεια των μηχανογραφικών εφαρμογών
- Με τον έλεγχο σε συνεχή βάση της ποιοτικής και ποσοτικής επάρκεια, της αποτελεσματικότητας και της ασφάλειας των συστημάτων πληροφοριών. Ειδική μνεία γίνεται για τις επιπτώσεις από φυσικές καταστροφές και γι' αυτό επιβάλλεται τα πιστωτικά ιδρύματα να εξασφαλίζουν την ανάκτηση των μηχανογραφικών τους εφαρμογών με την χρήση των μέσων που βρίσκονται εκτός του μηχανογραφικού της κέντρου.
- Τη σύσταση, τα καθήκοντα και τις αρχές λειτουργίας της υπηρεσιακής μονάδας εσωτερικής επιθεώρησης. Η μονάδα αυτή πρέπει να υπάρχει σε όλα τα πιστωτικά ιδρύματα είναι ανεξάρτητη από τις λοιπές μονάδες και υπάγεται απευθείας στη Διοίκηση του πιστωτικού ιδρύματος. Στις αρμοδιότητές της περιλαμβάνεται :
 - ο Ο τακτικός έλεγχος της αποτελεσματικότητας του συστήματος εσωτερικού εκλέγου, η διενέργεια γενικών ή δειγματοληπτικών κατασταλτικών ελέγχων στις λειτουργίες και διαδικασίες του πιστωτικού ιδρύματος για να διαπιστωθεί η αποτελεσματικότητά της, η τήρηση των εσωτερικών κανονισμών κτλ.
 - ο Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του λογιστικού συστήματος, του συστήματος πληροφορικής και των κανόνων συγκέντρωσης, επεξεργασίας, διαχείρισης και ασφαλούς φύλαξης των στοιχείων, καθώς και της εγκυρότητας των λογιστικών καταστάσεων
 - ο Η διασφάλιση της απρόσκοπτης πρόσβαση σε όλα τα στοιχεία και τις πληροφορίες που εμπίπτουν στην αρμοδιότητά της
 - ο Η ύπαρξη λεπτομερώς καταγεγραμμένων στόχων, προγραμμάτων και διαδικασιών ελέγχου καθώς και κατάλληλης μεθοδολογίας διενέργειας ελέγχων

Ειδικότερα η εσωτερική επιθεώρηση θα πρέπει να έχει άποψη ως προς την ποιότητα του χαρτοφυλακίου του πιστωτικού ιδρύματος, το ύψος της πιθανής ζημιάς και την επάρκεια των σχηματιζόμενων προβλέψεων. Για το σκοπό αυτό μπορεί να ταξινομεί τις πιστώσεις κατά κατηγορία κινδύνου και να αξιολογεί τις διαφορετικές ταξινομήσεις των πιστώσεων, εντοπίζοντας τις πιθανές αδυναμίες.

Τέλος η ευθύνη για την εποπτεία της αποτελεσματικότητας των Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου ανήκει στη Διοίκηση των πιστωτικών ιδρυμάτων που πρέπει να μεριμνά για τη διεκπεραίωση όλων των απαραίτητων εργασιών και διαδικασιών.

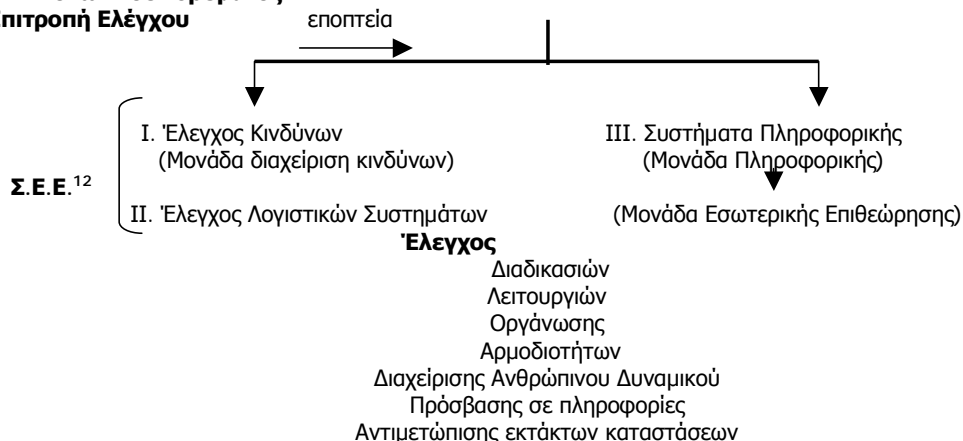
Για την πληρότητα της εποπτείας εκ μέρους του Διοικητικού Συμβουλίου τα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεώνονται να συστήσουν Επιτροπή Ελέγχου (Audit Committee) της οποίας τα μέλη θα έχουν τις κατάλληλες γνώσεις και η οποία θα έχει ως κύρια αρμοδιότητα της αξιολόγηση της επάρκειας των συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου.

Επίσης στις υποχρεώσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων ανήκει η υποβολή έκθεσης μια φορά το χρόνο τουλάχιστον αναφορικά με την κατά την ως άνω επάρκεια και καταλληλότητα των Συστημάτων Εσωτερικού Ελέγχου.

Ακόμη το κάθε πιστωτικό ίδρυμα υποχρεώνεται να ζητεί από εξωτερικούς ελεγκτές, που διενεργούν τους ετήσιους ελέγχους των οικονομικών του καταστάσεων, να αναφέρουν αναλυτικά στις εκθέσεις τους τυχόν αδυναμίες στο Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου που εντόπισαν κατά τη διεξαγωγή των ελέγχων τους.

Συστήματα Εσωτερικού Ελέγχου Τραπεζών Βασικές Αρχές

- Δ.Σ. Πιστωτικού Ιδρύματος
- Επιτροπή Ελέγχου

8. Η ΚΡΙΤΙΚΗ ΓΙΑ ΤΟ ΙΣΧΥΟΝ ΣΥΜΦΩΝΟ ΓΙΑ ΤΙΣ ΝΕΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗ ΕΠΑΡΚΕΙΑ

Είναι γενικά αποδεκτό ότι η εφαρμογή του κανονιστικού πλαισίου της Εποπτείας των τραπεζών για την Κεφαλαιακή Επάρκεια συνέτεινε στη μείωση των πτωχεύσεων των τραπεζών και στην εξασφάλιση της σταθερότητας της λειτουργίας του τραπεζικού συστήματος παγκοσμίως. Το αρχικό Σύμφωνο πέτυχε το βασικό στόχο μέσα από τη δημιουργία ενός δομημένου θεσμικά πλαισίου εποπτείας για την αντιμετώπιση του πλέον βασικού από τους τραπεζικούς κινδύνους του πιστωτικού κινδύνου, αλλά

¹² ΣΕΕ: Σύνολο Ελεγκτικών Μηχανισμών

και των κινδύνων αγοράς. Βασικό εργαλείο για την εξασφάλιση της απρόσκοπτης λειτουργίας των τραπεζών από τους κινδύνους αποτελούν τα τραπεζικά κεφάλαια, που κατά το Σύμφωνο αναδεικνύονται ως «ο ισχυρότερος και πλέον σημαντικός δείκτης για την οικονομική κατάσταση της τράπεζας»¹³.

Η κριτική που ασκήθηκε εναντίον του Αρχικού Συμφώνου εστιάσθηκε κυρίως στο ότι δεν μπόρεσε να παρακολουθήσει τη γρήγορη εξέλιξη του παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος και ειδικά την ανάληψη από τις τράπεζες κινδύνων σε διεθνείς αγορές, με συνέπεια οι δείκτες μέτρησης των κινδύνων αυτών να είναι ανεπαρκείς, (Greenspan, Chairman of US Federal Reserve System.-BIS Review 1998-) απλοποιημένοι, στατικοί, κλπ. (International Swaps Association, 1998).

Ειδικότερα:

- Η διαφοροποίηση του πιστωτικού κινδύνου περιορίζεται σε τέσσερα επίπεδα στάθμισης: 0%, 20%, 50% και 100%. Η διαφοροποίηση αυτή είναι γενική και θα μπορούσε να είναι πιο ακριβής εφόσον μια συγκεκριμένη τράπεζα χρησιμοποιούσε εσωτερικά μοντέλα μέτρησης των κινδύνων του χαρτοφυλακίου της με αποτέλεσμα να αξιολογεί καλύτερα καθένα απ' αυτούς.
- Ο ελάχιστος συντελεστής των κεφαλαιακών απαιτήσεων (8%) εφαρμόζεται γενικά και δεν λαμβάνει υπόψη το ύψος του κινδύνου που αντιμετωπίζει η τράπεζα για κάθε ειδικότερη επένδυσή της (εποπτικό arbitrage), δηλ. με το ισχύον σύστημα η εποπτική μεταχείριση είναι η ίδια για δάνεια, τόσο σε μεγάλες επιχειρήσεις όσο και σε μικρές, ενώ αντίθετα θα έπρεπε να υπολογίζεται για κάθε περίπτωση και το ανάλογο εποπτικό κεφάλαιο σύμφωνα και με τη φερεγγυότητα του κάθε δανειολήπτη.
- Οι δείκτες μέτρησης του πιστωτικού κινδύνου αξιολογούν σε κάθε επίπεδο στάθμισης όμοια, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η διάρκεια κάθε δανείου. Σταθμίζονται επομένως με τον ίδιο συντελεστή απαιτήσεις ανεξάρτητα από την ημερομηνία λήξης τους, σε αντίθεση με τις βασικές αρχές αξιολόγησης των κινδύνων.
- Στα εκτός ισολογισμού στοιχεία δεν αναγνωρίζονται από το Σύμφωνο τα διαφορετικά επίπεδα κινδύνων που υπάρχουν για κάθε νόμισμα με συνέπεια, οι κίνδυνοι να αξιολογούνται το ίδιο για τα στοιχεία αυτά.
- Η εκτίμηση του πιστωτικού κινδύνου βάσει στοιχείων του χαρτοφυλακίου συναλλαγών ή βάσει των ιστορικών στοιχείων οδηγεί σε ανεπαρκή συμπεράσματα και ακόμη περιορίζει τις δυνατότητες που έχουν οι τράπεζες να αναπτύξουν δικά τους εσωτερικά μοντέλα εκτίμησης που δε λαμβάνουν υπόψη αυτές τις διακρίσεις.
- Οι ομοιόμορφοι κανόνες που θέτει το Σύμφωνο δεν αναγνωρίζουν την αποτελεσματικότητα της Αρχής της Διαφοροποίησης των στοιχείων του χαρτοφυλακίου που οδηγεί στη μείωση του πιστωτικού κινδύνου και στην υποχρέωση τήρησης εκ μέρους των τραπεζών ανάλογης ποσότητας κεφαλαίων.

¹³ (Tom de Swaan, Netherlands Bank Basle Committee).

- Η δυνατότητα ανάπτυξης εσωτερικών μοντέλων από κάθε πιστωτικό ίδρυμα εγκεκριμένων από τις Αρμόδιες Αρχές για την αξιολόγηση των κινδύνων που δόθηκε με την αναθεώρηση του Αρχικού Συμφώνου (1996) εξάλειψε αρκετές από τις αδυναμίες αυτές αλλά δεν έλυσε σημαντικά προβλήματα, όπως αυτό της εξασφάλισης της ακρίβειας των υπολογισμών για το αναγκαίο εποπτικό κεφάλαιο ή αυτών της «ασυμμετρίας στην πληροφόρηση» και της «ασυμμετρίας στην εμπειρία».

Τα εσωτερικά μοντέλα απαιτούν να γίνονται ακριβείς υπολογισμοί προκειμένου να ποσοτικοποιηθεί ο κίνδυνος και να προσδιορισθεί το εποπτικό κεφάλαιο. Αυτό στην πράξη είναι αδύνατο, λόγω των ατελειών που προκύπτουν ως προς τη χρήση των επιμέρους παραμέτρων.

Η ασυμμετρία στην πληροφόρηση προκύπτει από το γεγονός ότι οι Εποπτικές Αρχές βρίσκονται σε αδυναμία να γνωρίζουν κάθε στιγμή το βαθμό έκθεσης του πιστωτικού ιδρύματος στον κίνδυνο, επειδή τα σχετικά στοιχεία για τον έλεγχο υποβάλλονται περιοδικά μέσα στο χρόνο.

Η ασυμμετρία στην εμπειρία προσδιορίζεται από το γεγονός ότι τα πιστωτικά ιδρύματα έχουν καλύτερη γνώση του εσωτερικού τους περιβάλλοντος και μπορούν να εξασφαλίσουν τη σταθερή λειτουργία του με χαμηλότερο κόστος από εκείνο που επιβάλλουν εποπτικοί κανόνες.

- Οι νέες προτάσεις για την αναθεώρηση, που προβλέπεται να εφαρμοστούν από το 2006, έχουν ως στόχο να συνδεθούν περισσότερο το οικονομικό με το εποπτικό κεφάλαιο. Όπως είναι γνωστό το οικονομικό κεφάλαιο είναι αναγκαίο για την αποφυγή προβλημάτων στις συναλλαγές μιας τράπεζας. Το κεφάλαιο αυτό προσδιορίζεται με βάση τις εσωτερικές διαδικασίες κάθε τράπεζας και με τον ίδιο τρόπο πραγματοποιούν τις αξιολογήσεις οι διεθνείς χρηματοοικονομικοί οργανισμοί.

Προκύπτει όμως με την διαδικασία αυτή ένα σημαντικό πρόβλημα μακροοικονομικού χαρακτήρα (Charles Coodhart, Καθηγ. LSE της Τ.τ.Α). Όταν μια οικονομία διέρχεται φάση ύφεσης, οι αξιολογήσεις των επιχειρήσεων βρίσκονται σε χαμηλό επίπεδο και έτσι τα απαιτούμενα εποπτικά κεφάλαια αυξάνονται. Η αύξηση αυτή αποτελεί λόγο αποφυγής χορήγησης δανείων από τις τράπεζες προς τις επιχειρήσεις, γεγονός που οδηγεί σε έλλειψη επενδυτικών πόρων και εντείνει τις συνέπειες της ύφεσης.

- Οι νέες προτάσεις της Επιτροπής χαρακτηρίζονται ως **πολύπλοκες** γιατί τα συστήματα αξιολόγησης των κινδύνων που εγκρίθηκαν μπορούν να εφαρμοσθούν μόνο από λίγες μεγάλες τράπεζες. Στις Η.Π.Α. π.χ., όπου λειτουργούν περίπου 10.000 τράπεζες, αρκετές με τοπικές δραστηριότητες, οι νέες προτάσεις μπορούν να εφαρμοσθούν μόνο από 25 τράπεζες με διεθνείς δραστηριότητες (Μηνιαίο δελτίο ECB, Μάιος 2001, Δελτίο EET 2001). Το πρόβλημα αυτό πιθανόν να οδηγήσει τις Αρμόδιες Αρχές να προσαρμόσουν με διαφορετικό βαθμό τη νομοθεσία τους και να υπαγάγουν στις ρυθμίσεις διαφορετικό αριθμό

τραπεζών σε κάθε χώρα (Μηνιαίο δελτίο ECB, Μάιος 2001, Δελτίο EET 2001). Η πολιτική αυτή θα δημιουργήσει ίσως **συνθήκες μη ανταγωνιστικές** στη λειτουργία των τραπεζών διεθνώς.

Σύμφωνα με στοιχεία που προκύπτουν από πρόσφατες μελέτες (Μηνιαίο δελτίο ECB, Μάιος 2001, Δελτίο EET 2001), εκτιμάται ότι οι μεγάλες τράπεζες που θα εφαρμόσουν τις προτάσεις θα έχουν όφελος 20 – 30% στο εποπτικό τους κεφάλαιο και θα βελτιώσουν έτσι τα αποτελέσματά τους. Αντίθετα η πλειοψηφία των τραπεζών διεθνώς, αναμένεται να δεσμεύει περισσότερο κεφάλαιο για εποπτικούς σκοπούς. Ίσως τα προβλήματα αυτά αποτελέσουν ακόμη ένα λόγο για τη δημιουργία μεγάλων τραπεζικών ομίλων με συγχωνεύσεις ή εξαγορές, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, μέσω των οποίων θα ρυθμίζεται το θέμα της τραπεζικής λειτουργίας και διαμεσολάβησης.

Συμπεράσματα:

- Τα βασικά συμπεράσματα από τις νέες προτάσεις της επιτροπής μπορούν να συνοψισθούν στα εξής:
 - Η επιβολή επιβάρυνσης για τον λειτουργικό κίνδυνο και ακόμη η αξιολόγηση των στεγαστικών δανείων σε ατομική βάση και όχι σε ομαδική ενδέχεται να αυξήσει το συνολικό επίπεδο των απαιτούμενων κεφαλαίων, λόγω της λογιστικής παρακολούθησης καθενός δανειολήπτη σε ατομική βάση και θα συντελέσει ενδεχομένως στη μείωση της κερδοφορίας αλλά και την αύξηση του κόστους λειτουργίας.
 - Το νέο σύστημα ευνοεί τις μεγάλες και προηγμένες τράπεζες οι οποίες μπορούν να εφαρμόζουν όχι την τυποποιημένη αλλά τις άλλες μεθόδους (θεμελιώδη, προηγμένη) και θα δεσμεύουν με τον τρόπο αυτό λιγότερα κεφάλαια συγκριτικά με εκείνες που εφαρμόζουν την τυποποιημένη μέθοδο.
 - Η απελευθέρωση των κεφαλαίων από τους κανόνες εποπτείας και η χρήση τους στις δραστηριότητες της τράπεζας θα προκαλέσει αύξηση της αποτελεσματικότητάς τους και αύξηση της συνολικής αξία της τράπεζας, η οποία θα εκφρασθεί από την αύξηση της τιμής της μετοχής και της απόδοσής της.
 - Το προτεινόμενο καθεστώς θα προκαλέσει μείωση των απαιτούμενων εποπτικών κεφαλαίων παρά την εισαγωγή στους υπολογισμούς και του λειτουργικού κινδύνου.

Στις αδυναμίες που παρουσιάζει το αρχικό και το αναθεωρημένο πλαίσιο των προτάσεων για το απαιτούμενο εποπτικό κεφάλαιο υπάρχει η αντίθετη πρόταση που αφορά την υιοθέτηση μιας εναλλακτικής πολιτικής, η οποία είναι γνωστή ως «εκ των προτέρων δέσμευση», η οποία προέρχεται από στελέχη της FED των Η.Π.Α.

Σύμφωνα με την πρόταση αυτή κάθε πιστωτικό ίδρυμα θα πρέπει να υπολογίζει την μέγιστη δυνατή ζημιά που μπορεί να υποστεί το χαρτοφυλάκιο των συναλλαγών του κατά την επόμενη περίοδο και να διακρατεί το απαιτούμενο εποπτικό κεφάλαιο.

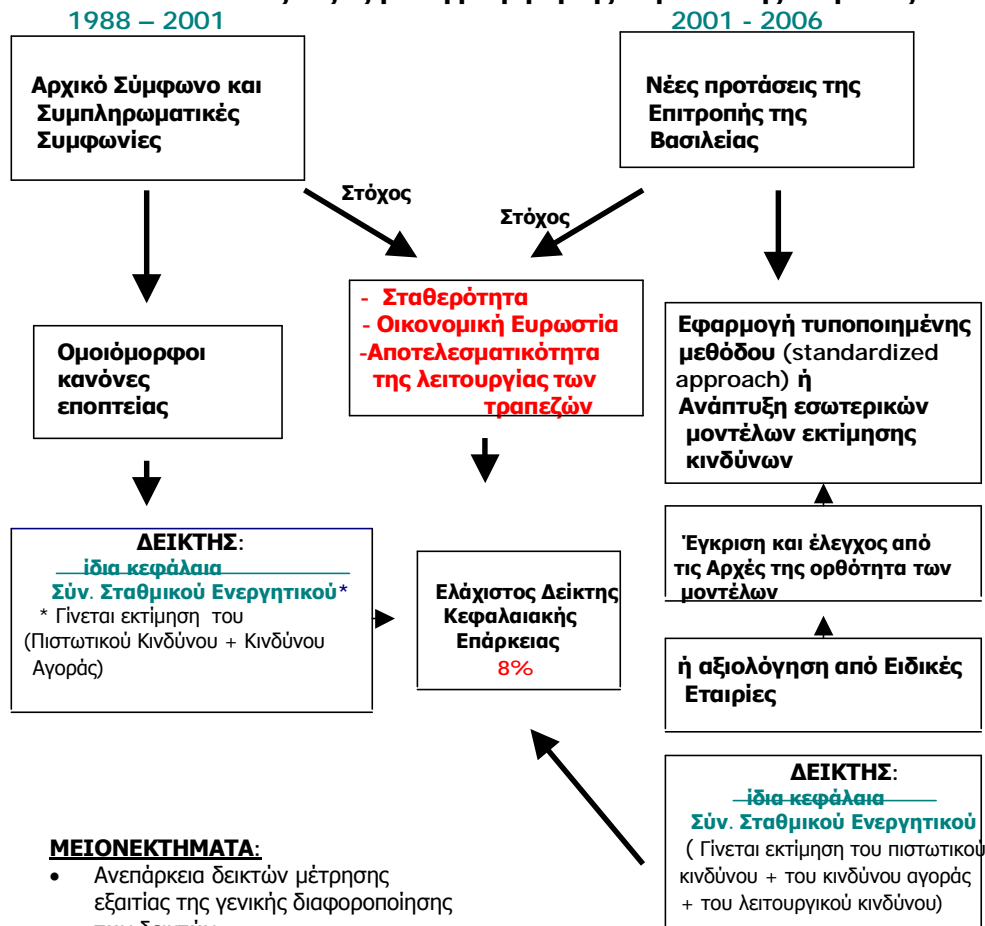
Στην περίπτωση που η ζημιά είναι μεγαλύτερη από αυτή που εκτιμήθηκε θα επιβάλλεται από τις Αρχές κάποια ποινή.

Τα πλεονεκτήματα της πρότασης αυτής είναι ότι είναι απλή στην εφαρμογή της και ότι αφήνει τις τράπεζες ελεύθερες να επιλέξουν τον κίνδυνο που πρόκειται να διαχειρισθούν, δεσμεύοντας το ανάλογο εποπτικό κεφάλαιο.

Παράλληλα δημιουργεί προϋποθέσεις για την ανάδειξη βελτιωμένων συστημάτων διαχείρισης κινδύνων, τα οποία προσαρμόζονται ανάλογα με την πολιτική που ακολουθεί η τράπεζα. Αν π.χ. η πολιτική είναι συντηρητική, τότε τα απαιτούμενα κεφάλαια θα είναι λιγότερα σε σύγκριση με μια πιο επιθετική πολιτική.

Η πρόταση αυτή ευνοεί την λειτουργία ενός πιο ευέλικτου και εύκαμπτου πλαισίου που λειτουργεί με απλές αρχές και έρχεται να καλύψει αρκετές από τις αδυναμίες της Αρχικής και της Νέας Βασιλείας (Basel I και Basel II) δεν καταργεί όμως τον εποπτικό έλεγχο τελείως και απαιτεί υψηλό βαθμό γνώσης για την δημιουργία της υποδομής για την εκτίμηση των συστημάτων κινδύνου.

ΠΙΝΑΚΑΣ. 9
Οι εξελίξεις για τη μέτρηση της κεφαλαιακής επάρκειας

ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ:

- Ανεπάρκεια δεικτών μέτρησης εξαιτίας της γενικής διαφοροποίησης των δεικτών
- Ομοιόμορφη εφαρμογή για όλες τις περιπτώσεις
- Μη αναγνώριση της ληκτικότητας ως παράγοντα εκτίμησης των κινδύνων
- Μη ορθή εκτίμηση του πιστωτικού κινδύνου
- Διατήρηση μεγάλων ποσών κεφαλαίων Για τη διαμόρφωση του δείκτη

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ:

- * Εξοικονόμηση κεφαλαίων για τη διαμόρφωση του δείκτη
- * Ακριβέστερη μέτρηση των κινδύνων

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΠΙΝΑΚΕΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΚΗΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

A. Συγγράμματα

1. Saunders A.: *Credit risk measurement*, New York 1999
2. Ong Michael: *Internal Credit risk models*, Chicago 1999
3. Jorion F.: *Value at risk*, California 2001
4. Sanders A: *Financial Institutions Management* Boston 2000
5. Hull J: *Fundamentals of Futures and options markets*, New Jersey 2002
6. Goldstein M. and Turner P.: *Banking Crises in Emerging Economies Origins and policy options*, BIS 1996

B. Κείμενα εργασίας

1. European Commission: *Towards an EU Directive on the Prudential supervision of Financial Conglomerates*, Dec 2000
2. European Commission: *Commission Services' Second Consultative document on Review of regulatory capital for Credit institutions and investment firms 5/2/2001*
3. Basel Committee on Banking Supervision *International convergence of capital Measurement and capital stand ads*, 1988
4. Basel Committee on Banking Supervision *Supervision of Financial Conglomerates*, 1998
5. Basel Committee on Banking Supervision *Amendment to the capital Accord to incorporate market risks*, 1996, updated 1998
6. Basel Committee on Banking Supervision *Credit risk modelling. Current practices and applications*, 1999
7. Basel Committee on Banking Supervision *A new Capital adequacy Frame work Pillar 3 Market Discipline* January 2000
8. Basel Committee on Banking Supervision *Capital adequacy principles*, 2000
9. Basel Committee on Banking Supervision *A new capital adequacy framework*, March 2000
10. Basel Committee on Banking Supervision *Proposal on the new Basel Capital Accord 18/1/2001*
11. Basel Committee on Banking Supervision *The Internal Ratings – Based Approach*, 2001
12. Basel Committee on Banking Supervision *Overview of the New Basel Capital Accord*, 2001

Γ. Άρθρα στα δελτία της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών :

1. Γ. ΖΑΒΒΟΥ *Η επάρκεια κεφαλαίων των τραπεζών και χρηματοπιστηριακών εταιρειών το 1992*, τευχ. 29-30 Α εξ. '92
2. Ι. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ *Η συμφωνία του Ιανουαρίου 1987 μεταξύ Μ.Βρετανίας και ΗΠΑ για την επάρκεια κεφαλαίου*, τευχ. 16 – Δ' Τριμηνία '87
3. Σ. ΠΑΝΤΕΛΙΑ *Value-At-Risk (VAL) Models: Υπολογισμός κεφαλαιακής επάρκειας και αποδοτικότητας τραπεζών* τευχ. 7 – Γ' Τριμηνία 1996
4. Χ. ΓΚΟΡΤΣΟΥ. *Οι κεφαλαιακές υποχρεώσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων μετά την ενσωμάτωση της οδηγίας 93/6 ΕΟΚ*
5. ΜΙΧ. ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗ *Η νέα συνθήκη της Βασιλείας για την κεφαλαιακή επάρκεια 2001.*
6. Χ. ΓΚΟΡΤΣΟΥ *Συνολική θεώρηση του ισχύοντος πλαισίου εποπτείας της κεφαλαιακής επάρκειας και η επερχόμενη αναθεώρηση του 2001.*
7. Μ. ΟΡΑΤΗ *Κεφαλαιακές απαιτήσεις για τον πιστωτικό κίνδυνο βάσει εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης*, 2001
8. Μ. ΚΟΥΡΤΗ *Υπολογισμός κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον πιστωτικό κίνδυνο βάσει εσωτερικών συστημάτων διαβάθμισης*, 2001
9. Η. ΣΕΓΟΥΡΑ: *Ορισμένες νέες απόψεις σχετικά με την εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων: κίνητρα αντί κανόνων*, 2001

10. Α. ΔΡΑΓΓΙΩΤΗ: *Οι κεφαλαιακές απαιτήσεις έναντι του λειτουργικού κινδύνου σύμφωνα με το νέο πλαίσιο, 2001*
11. Φ. ΚΑΛΦΑΟΓΛΟΥ : *Υποδείγματα μέτρησης του πιστωτικού κινδύνου, 1999*
12. Φ. ΚΑΛΦΑΟΓΛΟΥ : *Γενική Επιθεώρηση Τραπεζών. Η μέθοδος της δυνητικής ζημιάς. Μέτρηση κινδύνων.*

Δ. Εκθέσεις, δελτία, περιοδικά

- ECB Monthly Bulletin. Μάιος 2001*
- Εκθέσεις Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος : 1999-2001*
- Ένωση Ελληνικών Τραπεζών : Οι Τράπεζες στην Ελλάδα 1997-1999*
- BANKER: Απρίλιος 200, Ιούνιος 2002, Αύγουστος 2002, Νοέμβριος 2002*
- ALPHA BANK: Οικονομικό Δελτίο. Δεκέμβριος 2001*
- Δελτία INFOFLASH / Ένωσης Ευρωπαϊκών Ταμειοτηριών*